

Universitätsbibliothek Wuppertal

Q. Horatius Flaccus

Horatius Flaccus, Quintus

Amstelaedami, 1728

Epodon liber

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-830](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-830)

Q. HORATII FLACCI EPODON LIBER.

I.

AD MAECENATEM.

IBIS Liburnis inter alta navium,
Amice, propugnacula,
Paratus omne Caesaris periculum
Subire, Maecenas, tuo?

5 Quid nos, quibus te vita si superstitite
Jocunda; si contra, gravis?

Utrumne jussi persequemur otium,
Non dulce, ni tecum simul?

An hunc laborem mente laturi, decet

10 Qua ferre non mollis viros?

v. 5. Vulg. Vita SIT.

Fere-

5. QUIBUS TE VITA SIT SUPERSTITITE] Sic hodie post Venetam principem pleraeque editiones. At Germanica Loscheri aliam lectionem praefert,

*Quid nos? quibus te vita si superstitite
Jucunda; si contra, gravis.*

Atque ita nostri Graevianus, Battelianus, Galei, Leidenfis, & a prima manu Reginensis & Regiae Societatis. Eandem ex suis protulerunt Pulmanus & Torrentius & Barthius in Adversar. lib. XXXVII. c. 15. Neque aliter olim legit Scholiafles Porphyrio: *Bis*, inquit, *posuit particulam* (male vulgo *periculum*) *si*; *semel abundat, melius enim sic loqueretur.* Quibus te superstitite vita jucunda est; si contra, gravis est: *ergo verbum extrinsecus accipiendum est SIT, ut plena fiat elocutio.* Sic & annotator Graevianus; *Vacat si*: unde in Petrensi, Magdalensensi, & Bodleiano vox ea desideratur; & habetur tantum, *Vita superstitite.* Quid multa? Recipiendum est omnino *si*, cum ob tot codicum auctoritatem, tum ob singularem

suam elegantiam. *Quibus vita, ait, jucunda; si te superstitite vivitur; si contra, gravis.* Neque enim *vacat si* aut *abundat*, ut Enarratores crediderunt. Posterius *si* pro *sin* ponitur; ut alii scriptores loqui amant, numquam Horatius. Terent. And. I, 3.

Si illum relinquo, ejus vitae timeo: sin opitulor, hujus minas.

Noster contra Epist. I, 5.

*Si potes Archiacis convivis recumbere lectis —
Si melius quid habes, arcesse.*

& Serm. I, 3.

Si peteret per amicitiam patris atque suam; non Hilum proficeret: si collibisset, ab ovo.

Carm. III, 29. *Laudo manentem* (hoc est, laudo, si manet) *si celeres quatit pennas, resigno quae dedit.* Atque ita semper Noster; in quibus locis *sin* ponere aliis usitatus est. Ceterum illud,

Ibis Liburnis inter alta navium,
per interrogationem effierendum putamus: id enim vehementius & *παρρησιαστέρον.*

Feremus: & te vel per Alpium juga
Inhospitalem & Caucasum,
Vel occidentis usque ad ultimum sinum
Forti sequemur pectore.

15 Roges, tuum labore quid juvem meo
Inbellis ac firmus parum?

Comes minore sim futurus in metu,
Qui major absentis habet:

Ut adsidens inplumibus pullis avis

20 Serpentium adlabfus timet

Magis relictis; non uti sit auxili

Latura plus praesentibus.

V. 17. VULG. SUM. 21. NON UT ADSIT.

Li-

17. SUM FUTURUS IN METU] Lege ex emenda-
tione praestantissimi Nic. Heinſii:

Comes minore SIM futurus in metu.
sim, ut respondeat *et* juvem.

21. NON, UT ADSIT, AUXILI] Vide modo se-
riem verborum: Avis, inquit, incubans magis
timet pullis suis absentibus; *non latura plus auxilii*
praesentibus, ut adsit; hoc est, *quamvis adsit*.
Nonne jam sentis eandem rem bis dici? sine du-
bio alterutrum supervacuum est, aut *praesentibus*,
aut, *ut adsit*. Satis per se rem exprimit, *Non la-*
tura plus auxilii, ut adsit: demto *praesentibus*; vel,
Non latura plus auxilii praesentibus; demtis, *ut adsit*.
Haec tamen tot Interpretes patienter tulerunt;
quia sic invenerant in editionibus priscis. At, si
bonis suis uti novissent, meliora eos docere po-
terant codices scripti; quorum veterrimus Blandi-
nius, & Pulmanni unus cum aliquot Lambini sic
verba repraesentant,

Magis relictis; non UTI SIT auxili

Latura plus praesentibus.

Quibus fere accedunt Graevianus noster & Galea-
nus cum sex aliis, qui *ut sit* exhibent, ex illo al-
tero leviter corruptum. Et sententia & dictio cla-
rissima est. *Plus timet pro pullis absentibus, non uti*
(id est, *non quo, non quod*) *praesentibus plus auxi-*
lii latura sit.

26. ARATRA NITANTUR MEIS] Scabies mera &
rubigo est, quae in omnibus fere editionibus lec-
tio circumfertur.

Non ut juvencis illigata pluribus

Aratra nitantur meis.

Omnino reponendum est ex codicibus Canteri,
Lambini & Berſmanni,

Non ut juvencis illigata pluribus

Aratra nitantur MEA.

Sic & ex nostris habet Bodleianus, & pro varia
lectione Battelianus. Verum quidem est vetustio-
res membranas MEIS praeferre: sed perperam.
Possessivum enim *meus* cum propiore nomine
conjugi debet: neque vero in *meis pluribus ju-*
vencis aut duplex adjectivum, aut prava & luxata
collocatio tolerari potest. Porro pro NITANTUR.
Torrentii codices aliquot & unus Fabricii cum
nostris Galeano & Magdalensibus NECTANTUR. Sic
Avienus Fabula XXXII.

Haerentem luteo sub gurgite rusticus axem

Liquerat, et nexos ad juga tarda boves.

& XXVIII.

Cantus et immenso cervicem innectit aratro.

Sed hoc in loco *illigata nectantur* esset *παρολογείν*
& bis idem dicere. Quare retinemus *nitantur*,
sive, luctentur, gemant, in dura tellure proscin-
denda.

28. LUCANA MUTET PASCUA] Lofcherus qui-
dem PASCUA edidit; sed eo vetustior Veneta,

Pecusve Calabris ante sidus fervidum

Lucana mutet PASCUIS.

cui patrocinantur omnes Blandinii apud Cruquium,
omnes Torrentii, plures Lambini, Pulmanni
Berſmannique, & ex nostris Graevianus, Regi-
nensis cum aliis quinque. Leidensis tamen magnae
vetustatis cum Batteliano & Regiae Societatis
PASCUA; ut ratione potius quam auctoritate deci-
di.

- Libenter hoc & omne militabitur
 Bellum in tuae spem gratiae:
 25 Non ut iuvenis inligata pluribus
 Aratra nitantur mea;
 Pecusve Calabris ante sidus fervidum
 Lucana mutet pascuis:
 Neque ut supini villa candens Tusculi
 30 Circaea tangat moenia.
 Satis superque me benignitas tua
 Ditavit: haud paravero,
 Quod aut avarus ut Chremes terra premam;
 Discinctus aut perdam ut nepos.

V. 26. MEIS. 28. PASCUA. 29. NEC UT SUPERNE.

II.

cidi haec lis debeat. Nos ideo PASCUIS praeferrimus, ne in tribus continuis Epodis eadem exeat terminatio,

Aratra nitantur mea.

Lucana mutet pascua.

Circaea tangat moenia.

Quod vitium sedulo evitare solet Noster, ex reconditae artis praecepto. Ceterum figuratior erit locutio, *mutet Lucana Calabris pascuis*, & Horatio familiaris, ut hoc ipso in carmine,

Roges, tuum labore quid juvem meo?

& Art. Poët. v. 273.

si modo ego & vos

Scimus inurbanum lepido seponere dicto.

& Serm. II, 4. ex lectione codicis Regii.

Ante meum nulli paruit quaesita palato.

29. NEC UT SUPERNI] Quantumvis conspirent codices scripti editique in propaganda hac lectione,

Nec ut SUPERNI villa candens Tusculi

Circaea tangat moenia,

vix tamen extorquebunt, ut vocabulum *superni* pro vera Horatii sobole agnoscamus. *Supernus* enim nomen est relativum; semperque aliud quid fecum trahit, cujus respectu superiorem locum occupare censetur: quod hic non fit. Quamobrem legendum potius existimo.

Neque ut SUPINI villa candens Tusculi.

Ideo enim *superni* volunt, quia Tusculum in colle positum erat. Atqui ob ipsam illam rationem legitur *Supini*; ut Noster Carm. III, 4.

seu mihi frigidum

Praeneste, seu Tibur SUPINUM,

Seu liquidae placuere Baiae.

ubi Acron Scholiastes: *Supinum] montuosum, ut Collesque supinos: situm autem civitatis descripsit, quia in ascensu montis est constituta.* Porphyrio: *Supinum, inquit, Tibur, ad situm ejus respiciens; nam in latere montis est constitutum.* Virgil. Georg. II, 276.

Sin tumulis acclive solum, collesque supinos. & III, 555.

Arentesque sonant ripae, collesque supini. Statius Theb. IV, 238.

auget resupina maniplos

Elis, depressae populus subit incola Pisae. Dracontius Hexaëmero.

Et colles tumidi cumulis juga celsa supinant. Tusculum autem situm erat in clivo leniter assurgente, ut affirmat accuratissimus Cluverius, testis oculatus. Talis autem locus proprie *supinus* dicitur; quippe non praecipit & praeruptus; sed mollior acclivis & ascensu facilis: unde etiam loca plana & undique aperta nonnunquam *supina* appellantur. Apuleius in Floridis: *Alibi montium vertices arduos extulit, alibi camporum supinam planitiem coaequavit.* Ammianus Marcellinus XVIII, 6. *Et planities supina camporum.* Plinius Nat. Hist. IX, 1. *In mari autem tam late supino.* Male igitur Scholiastes Juvenalis ad versum Satura III, 192.

Simplicibus Gabiis, aut proni Tiburis arce.

In praecipiti, ait, posita; ut Horatius, Circumque supinum. Immo vero, in declivi, non in praecipiti;

II.

VITAE RUSTICAE LAUDES.

BEATUS ille, qui procul negotiis,
 Ut prisca gens mortalium,
 Paternā rūrā bobus exercet suis,
 Solūtus omni fenore?

5 Neque excitatur classico miles truci,
 Nec horret iratum mare;
 Forumque vitat, & superba civium
 Potentiorum limina.

Ergo aut adulta vitium propagine
 10 Altas maritat populos;
 Aut in reducta valle mugientium
 Prospektat errantis greges;

v. 5. Vulg. Nec.

Inu-

piti; neque hodie in Horatio ea verba reperiuntur. Jam autem *supini Tusculi* id absolute significat, quod *superni* non nisi relative & comparate denotare potest.

13. INUTILESQUE FALCE RAMOS] Primus omnium vir doctissimus Georgius Fabricius anno MDLXX, & postea Henricus Stephanus alique, horum versuum ordinem inverterunt, in hunc modum:

*Ergo aut adulta vitium propagine
 Altas maritat populos;
 Inutilesque falce ramos amputans,
 Feliciores inserit:
 Aut in reducta valle mugientium
 Prospektat errantes greges.*

Idque ex sola conjectura contra omnium codicum auctoritatem: nimirum, ne duo disticha illa de arborum cultu, alterum de maritatione, alterum de putatione & insitione, separenrur, ut vulgo fit, ac divellantur, interveniente illo,

*Aut in reducta valle mugientium
 Prospektat errantes greges.*

Quod utrum recte atque ordine ab iis factum sit necne, non cuiusvis est dijudicare. Possit quidem ejusmodi errores exscriptorum socordia furtim irrepere, & nonnunquam re ipsa irrepsisse, nemo

dubitaverit, nisi qui in veteribus membranarum hofpes sit. Equidem sancte testari possum me nulum Horatii codicem versavisse, qui non alicubi unum vel alterum versum de fede sua luxaverit, ex aliis tamen facile corrigendus, & plerumque a manu secunda in ordinem reductus. Nihilominus haud temere contra omnium codicum fidem versuum seriem invertendam esse, neque citra ultimam necessitatem, omnes cordati semper existimarunt. Videamus igitur, quid in lectione recepta tantopere culpandum sit, & quid tandem utilitatis apporet ista immutatio. Post versus, inquirunt, de maritatione vitis continuo sequi debent alteri de insitione, propter argumenti cognationem. Recte quidem, si eodem tempore vel continenter utrumque opus per rusticos fieret. Atqui *maritatio* fit mense Octobri, *putatio* & *insitio* mense Martio. Columella lib. XI, 2. *Per hos dies* (mense Octobri) *ulmi viribus recte maritantur, ipsaeque in arbutis ac vineis recte propagantur.* Et ibidem: *Insitio quoque arborum atque vitium tepidis locis hoc tempore* (mense Februario) *commode administratur.* Et paullo post: *igitur a Calendis Martii eximia est vitium putatio usque in decimum Calendarum Aprilium; si tamen se gemmas nondum moveant: surculi quoque silentes ad insitionem nunc pra-*

- Inutilisve falce ramos amputans,
 Feliciores inserit;
 15 Aut pressa puris mella condit amphoris;
 Aut tondet infirmas ovis.
 Vel, cum decorum mitibus pomis caput
 Autumnus agris extulit,
 Ut gaudet insitiva decerpens pyra,
 20 Certantem & uvam purpurae,
 Qua muneretur te, Priape, & te, pater
 Silvane tutor finium!
 Libet jacere modo sub antiqua ilice,
 Modo in tenaci gramine:
 25 Labuntur altis interim ripis aquae;
 Queruntur in silvis aves;

V. 13. INUTILESQUE. 18. ARVIS.

Fon-

praecipue utiliterque leguntur; & ipsa insitio vitium atque arborum longe nunc est optima. Similia habes apud Catonem & Palladium. Quid tam magnum itaque, si in carmine separantur duobus versiculis, quae in opere ipso dividuntur toto quinque mensium intervallo? Deinde illud ipsum quod intervenit, quale tandem sit, videamus:

*Aut in reducta valle mugientium
 Prospectat errantes greges.*

Enimvero nihil hic diutini operis est, sed brevis tantum intermissio & voluptas, *prospectus armentorum pascentium*; qui non modo inter maritacionem & insitionem, sed etiam in ipsis intervenire potest & solet. Aut igitur valde fallimur, aut melius est tantisper manum abstinere, dum codex aliquis alicunde (quod numquam forte eveniet) mutationi isti patrocinetur. Nos interea lectionem vulgatam aliquantum adjuvimus, pro *inutilesque* reponentes

INUTILESVE falce ramos amputans;
 prout caetera illa procedunt, *Ergo aut adulta, Aut in reducta, Aut pressa puris, Vel cum decorum.* Et similiter versu 35.

Pavidumve leporem & advenam laqueo gruem.
 pro *pavidumque* substituimus. Graevianus hic *Pavidum leporem* sine particula exhibet; & ubique fere in uno aut altero codice *QUE* & *VE* inter se commutantur.

18. AUCTUMNUS ARVIS EXTULIT] Ita Lofcherus & editio Veneta 1490. cum codicibus aliquot, quos inter Battelianus, Petrensis & Vigorniensis nostri. At editio prima 1478, cum omnibus fere Lambini & Cruquii, & Graeviano, Leidenfi, Reginensi aliisque & numero & vetustate potioribus,

Auctumnus AGRIS extulit:
 quod & agnoscit Scholiastes Porphyrio. Cur autem antiquiores & plures testes hic deferamus? Virgilius Georg. II, 10.

tibi pampineo gravidus auctumno

Floret ager.
 Tibullus 1, 9.
Non tibi si Bacchi cura Falernus ager.
 Illud *arvis extulit* videtur natum ex Virgiliano loco Georg. II, 541.

*Cum primum lucem pecudes hausere, virumque
 Ferrea progenies duris caput extulit arvis:*
 ubi obiter corrigendum ex Lactantio, *TERREA progenies*: quos Lucretius *Terrigenas* vocat, lib. V, v. 1410.

Quam silvestre genus capiebat terrigenarum.
 Quis enim omnium poetarum *ferream* hominum aetatem *primam* fuisse finxit? sed haec alibi fortasse fufius.

25. LABUNTUR ALTIS INTERIM RIVIS AQUAE]
 RIVIS habent editiones veteres; sed manuscripti

- Fontesque lymphis obstrepunt manantibus,
Somnos quod invitet leves.
At cum tonantis annus hibernus Jovis
30 Imbris nivesque conparat,
Aut trudit acris hinc & hinc multa cane
Apros in obstantis plagas;
Aut amite levi rara tendit retia,
Turdis edacibus dolos;
35 Pavidumve leporem, & advenam laqueo gruem,
Jocunda captat praemia.
Quis non malarum, quas amor curas habet,
Haec inter obliviscitur?
Quod si pudica mulier in partem juvet
40 Domum atque dulcis liberos,
Sabina qualis aut perusta solibus
Pernicis uxor Appuli;
Sacrum vetustis exstruat lignis focum,
Lassi sub adventum viri;
45 Claudensque textis cratibus laetum pecus,
Distenta ficcet ubera;
Et horna dulci vina promens dolio,
Dapes inemtas adparet;

v. 35. Vulg. PAVIDUMQUE.

Non

in diversa abeunt, alii RIPIS, alii RIVIS praeferentes, etiam antiquissimi. Placet *labitur ripis*: quippe *auctumno*, cum arescunt flumina, non *alii sunt rivi*, sed *altae ripae*. Noster Carm. I, 2. de Tiberi:

vagus & sinistra

Labitur ripa.
Lucretius III, 362.

*Fluminaque ulla queunt summis labentia ripis
Obletare animum, subitamque avertere curam.*

Ovid. Amor. II, 17.

*Sed neque diversi ripa labuntur eadem
Frigidus Eurotas populiferque Padus.*

Quintilianus Instit. XII, 2. *Ut vis annium major est*

altis ripis multoque gurgitis tractu fluentium, quam tenuis aquae & objectu lapillorum resulantis. Valerius Flaccus IV, 402.

*inde per urbes**Raptatur Graias, atque ardua flumina ripis.*

52. AD HOC VERTAT MARE] Illustrissimus Nic. Heinsius in libri sui margine, *Forte, inquit, legendum,*

*Vel quos Eois intonata fluctibus**Hiems ad hoc VERRAT mare.*

Sed praeterquam, quod omnes Flacci codices summo consensu VERTAT hic agnoscunt; etiam apud Priscianum bis ita legitur p. 863. & 930. neque variant ibi, quos consului, quatuor scripti. Ansam

- Non me Lucrina juverint conchyliā,
 50 Magisve rhombus aut scari,
 Si quos Eois intonata fluctibus
 Hiems ad hoc vertat mare.
 Non Afra avis descendat in ventrem meum,
 Non attāgen Ionicus
 55 Jocundior, quam lecta de pinguiſſimis
 Oliva ramis arborum,
 Aut herba lapathi prata amantis, & gravi
 Malvae ſalubres corpori,
 Vel agna feſtis caeſa Terminalibus,
 60 Vel hoedus ereptus lupo.
 Haſ inter epulas, ut juvat paſtas ovis
 Videre properantis domum!
 Videre feſſos vomerem inverſum boves
 Collo trahentis languido;
 65 Poſitosque vernas, ditis examen domus,
 Circum renidentis Lares!
 Haec ubi locutus fenerator Alfius,
 Jam jam futurus ruſticus,
 Omnem redegit Idibus pecuniam;
 70 Quaerit Calendis ponere.

v. 69. Vulg. RELEGIT.

III.

Anſam Heinſio correctionis illud videtur porrexiſſe, quod habetur Serm. II, 3. v. 235.

tu piſces hiberno ex aequore verris.

Verum aliud longe eſt, piſcatorem cum reti & everriculo piſces *ex mari verrere* (proprie enim hoc dictum eſt) aliud, *hiemem & tempeſtatem piſces ad mare verrere*. Talis enim locutio nullum, credo, habet auctorem. Quare nihil mutandum.

69. OMNEM RELEGIT IDIBUS PECUNIAM] Haec lectio eſt editionis primae & codicum aliquot ex recentioribus. Placuit autem pleriſque interpretibus, &, quod majus eſt, elegantiffimo Nic. Heinſio ad Ovidii Faſt. II, 540. *Relegit*, aiunt,

pecuniam, hoc eſt, *recollegit*. Et ſane *colligere* in ſimili ſenſu reperias; ut apud Lentulum Epift. Ciceronis ad Fam. XII, 15. *Ut & reliqua veſtigalia exigerem, & quam depoſui pecuniam colligerem*: & Noſtrum Epift. I, 10.

Imperat aut ſervit collecta pecunia cuique.

Sed ne unicum quidem exemplum, ubi *relegere pecuniam* dicitur, aut ipſi afferunt, aut egomet obſervavi. Male autem colligunt, ex eo quod *colligere pecuniam* recte dicatur, idcirco & *relegere* bene dici. Ex *colligo* enim notiſſimum compoſitum eſt *recolligo*; neque *relego* & *recolligo* eandem habent notionem. Revocanda eſt igitur Loſcheriana olim lectio,

Pp

Omnia

AD MAECENATEM.

- P**ARENTIS olim si quis inopia manu:
 Senile guttur fregerit;
 Edit cicutis allium nocentius.
 O dura messorum ilia!
 5 Quid hoc veneni saevit in praecordiis?
 Num viperinus his cruor
 Incoctus herbis me fefellit, an malas
 Canidia tractavit dapes?
 Ut Argonautas praeter omnis candidum
 10 Medea mirata est ducem,
 Ignota tauris inligaturum juga
 Perunxit hoc Iasonem:
 Hoc delibutis ulta donis pellicem,
 Serpente fugit alite.
 15 Nec tantus unquam siderum insedit vapor
 Siticulosae Apuliae:

Omniem REDEGIT idibus pecuniam:
 quam firmant vetustissimi omnium Blandinii, & Torrentii plures potioresque, cum nostris Leidenfi, Graeviano, Reginensi, Magdalenensi &c. Neque Aliter Acron in Regiae Societatis Bibliotheca MS. etfi *recollectam* in paraphrasi habeat. Sic enim & Graevianus annotator; *Redegit pecuniam; collegit.* Nimirum *redigere pecuniam* est, aut apud varios debitores collocatam exigere, cogere, colligere; aut domo vel mancipiis vel fundis divenditis aurum aut argentum recipere. Nihil usitatus est hac locutione: ut demirer equidem viros eruditos adeo transverfos hic a vero abiisse. Plinius Epist. III, 9. *Io, io, liber ad te venio: jam sestertium quadragies redegi, parte vendita Baeticorum.* Cicero Divinat. in Q. Caecilium c. 17. *Deinde bona vendit, pecuniam redigit: & mox, Cogit quaestorem suum pecuniam, quam ex Agonidis bonis redegisset, annumerare & reddere.* In Verr. I, 36.

Reliqua vendidit, pecuniam exegit: cum enim ad H-S vicies quinquies redegisse constaret: & ibidem 38. Pecuniae redactae. Contra Rullum c. 36. *Cum omnem pecuniam ex aulario exhausissetis, ex vestigalibus redegissetis.* Pro Flacco c. 36. *Quid si ita omnis pecunia reddita est? si petita? si redacta?* Pro Rabirio c. 17. *Soletne is dicere in eum, qui pecuniam redegit, qui in illum, cuius nomine ea pecunia redigeretur, non dixerit?* Philipp. V, 4. *Tanta pecunia una in domo coactervata est, ut si hoc genus in unum redigatur, non sit pecunia Pop. Romano defutura.* Philipp. XIII, 5. *Decrevisstis tantam pecuniam Pompeio, quantam ex bonis patriis, ex praedae dissipatione inimicus victor redegisset.* Livius II, 42. *Quicquid captum ex hostibus est, vendidit Fabius Consul, ac redegit in publicum.* Idem XXVI, 49. *Non de pondere auri argentique & redactae pecuniae convenit.* Et XXXVIII, 59. *Tantum auri, quantum venditis omnibus bonis redigi non possit.* *Quin-*

Nec

Nec munus humeris efficacis Herculis

Inarfit aestuosius.

At si quid unquam tale concupiveris,

20 Jocosè Maecenas, precor

Manum puella savio opponat tuo,

Extrema & in sponda cubet.

IV.

AD MAENAM POMPEII LIBERTUM.

LUPIS & agnis quanta sortito obtigit,

Tecum mihi discordia est,

Hibericis peruste funibus latus,

Et crura dura compede.

5 Licet superbus ambules pecunia,

Fortuna non mutat genus.

Videsne, sacram metiente te viam

Cum bis trium ulnarum toga,

v. 8. Vulg. Bis TER uln.

Ut

Quintilianus Declam. V. *Pater universis bonis in unum redactis profectus est.* Idem Declam. CCLXIX. *Si domum, si mancipia, si vendita esse omnia, si in pecuniam redacta constabit; superest ut deponendae pecuniae habuerim causam.* Eutropius lib. VIII. *Instrumentum regii cultus distraxit, ac per duos continuos menses venditio habita est, multumque auri redactum.* Digest. lib. III. tit. 5. sect. 35. *Non enim e vestigio in officio deliquit, si non protinus res suas distraxit ad pecuniam redigendam.* Ibid. V. 3, 20. *Redactae ex pretio rerum venditarum pecuniae usuras non esse exigendas.* X, 2, 26. *Pecuniam ex pretio redactam ei numerari, cui legata sit.* X, 2, 38. *Hic communes pecunias ex redditibus redactas singulis subministraverat.* XX, 4, 2. *Quamvis ex ceteris pecuniam suam redigere possit.* Asconius Pedianus ad Verr. I. c. 20. *Quaestorem eum ad quem rediguntur pecuniae ex proscripiti bonis, & a quo sociis adnumerantur.* Atque haec haec tenent: quae eo fusius accumulavimus, ut vera lectio, quae toties vi &

injuria de loco suo pulsa est, tandem aliquando in sedibus propriis secura requiescat.

8. CUM BIS TER ULNARUM TOGA] Numquam vidi nequiores lectionem tam impune omnes interpretes lusisse. Quid enim, amabo, bis ter ulnae? quis omnium mortalium sic locutus est? Sine dubio legendum,

Cum bis TRIUM ulnarum toga: hoc est, cum sex ulnarum toga, (ut recte Porphyrio) hanc autem justae togae mensuram intelligendum est. Scholiastes Perii ad Satiram V. v. 14. *Mensura togae justae senas ulnas habebat.* Isidorus Orig. XIX, 24. *Mensura autem togae justae, si sex ulnas habebat.* Atqui sex ulnae sunt bis tres, non bis ter ulnae? quae mera est barbaries. Lactantius in carmine De Phoenice:

Per bis sex ulnas eminent iste locus.
Silius Ital. XVII.

Perque bis octonos primus fuit Hannibal annos.
Prudentius Apotheosi v. 1001.

Pp 2

Quam

Ut ora vertat huc & huc euntium

10. Liberrima indignatio?

SECTUS flagellis hic triumviralibus

Praeconis ad fastidium,

Arat Falerni mille fundi jugera,

Et Appiam mannis terit?

15. Sedilibusque magnus in primis eques,

Othone contempto, sedet?

Quid attinet tot ora navium gravi

Rostrata duci pondere.

Contra

Quam bis terna malis vexarunt sabbata noxis.
atque ita alii passim. Ceterum diu postquam hanc emendationem feceram, etiam πολυμαθέστατον Barthium in Adversariis LIV, 26. in eandem incidisse animadverti, quam proinde ei ingenue & libenter resigno.

[16. OTHONE CONTEMPTO SEDET] Editio prima quae Venetiis prodiit anno 1478, aliud quid profert:

Sedilibusque magnus in primis eques.

Othone CONTENTO sedet:

Quod, si admittatur, ita erit explicandum; adeo divitem scilicet fuisse Maenam, ut res ejus *suffecerit* & plene *satisfecerit* legi Othonis, qua sancitum, ut nemo spectare in sedilibus equitum, qui quadringenta millia unum in censu non haberet. Sed scripti codices ad unum omnes, & editiones reliquae *CONTEMPTO* habent, veram quidem lectionem, sed haecenus perperam intellectam. *Quomodo*, inquit Julius Scaliger, contemnebat *Othonis legem? quae permittebat habenti quadraginta millia, sedere in quattuordecim*: siquidem Maena multo plus in redditibus habuit. Huic ut objectioni occurrant Torrentius, Marcilius, Dacierius, alique, hoc comminiscuntur: Lege illa Othonis hoc inter alia fuisse cautum, nequis *Libertus* aut *Libertinus* in quattuordecim ordinibus federet, quantumlibet dives esset. *Contempsit* itaque Othonem Maena, qui Libertus in iis gradibus spectare ausus est. Unde vero competum hoc habent, lege ista Libertis aut eorum filiis honorem eum interdictum esse? Ex hoc ipso, aiunt, Horatii loco. Eja vero, ut errorem errore defendunt. Nam hic ipse locus adhuc in obscuro est; neque lucem, quam non habet, alteri commolare potest; sed aliunde debet accipere. Tantum

abest, ut libertinis lege Othonis Roscia hoc interdictum sit; ut ea ipsa lege tum primum juberetur, ut quocumque patre natus, modo quadringenta sestertia possideret, in XIII gradibus spectare posset. Hoc clare ostendit locus ille Juvenalis Sat. III, 152.

*Nil habet infelix paupertas durius in se,
Quam quod ridiculos homines facit. Exeat, inquit,
Si pudor est, & de pulvino surgat equestri,
Cujus res legi non sufficit: & sedeant hic
Lenonum pueri quocumque in fornice nati.
Hic plaudat nitidi praekonis filius, inter
Pinnirapi cultos juvenes, juvenesque lanistae:
Sic libitum vano, qui nos distinguit, Othoni.*

Ubi vetus Scholiastes: *Legi Othonis, qua iussit eos, qui quadringentorum sestertiorum haberent redditus, in numero Equitum esse.* Hinc patet vel τριδουλας Libertos, si ad CCCC millium censum semel pervenisset, eo ipso equites fuisse. Contra, per eandem legem ingenuos & ingenuis prognatos, si forte infra illum censum decidissent, plebi accenseri solitos, Noster ipse clare docet Epist. I, r.

*Est animus tibi, sunt mores & lingua fidesque:
Si quadringentis sex septem millia desunt.*

Plebs eris.

Roscia, dic sodes, melior lex, an puerorum.

Naenia?

Adhuc igitur quaerendum est, quid sibi ista velint, *Othone contempto*: nullo enim fulta sunt tibi-cine, quae docti interpretes haecenus attulerunt. Neque longe ea de causa proficiendum est: ecce enim tibi e media re & ipsis ex verbis nascentem explicationem, quae omnem, ut opinor, numerum absolvet:

Sedilibusque magnus in primis eques,

Othone contempto, sedet.

Contra latrones atque servilem manum?

20

Hoc, hoc tribuno militum.

V.

IN CANIDIAM VENEVICAM.

AT ò Deorum quicquid in caelo regit
Terras & humanum genus,
Quid iste fert tumultus? & quid omnium
Vultus in unum me truces?

Si jure, inquis, ut eques, in quattuordecim sedit Maena; cur additur *Othone contemto*? Eam ipsam ob rationem, Quia jure ibi sedit. Vetuerat enim L. Roscius Otho, nequis infra CCC. M. censum in gradibus illis sederet. Quisquis igitur, ut Maena, supra illum censum longe evectus fuit, contemnere potuit Othonem, & legi ejus impune oppedere. Quid reditus meos, Otho, rimaris & exploras; si forte lege tua damnatus de quattuordecim gradibus deturbandus sim? ego vero census meos bene novi, & te tuamque legem *σιωζέω* jubeo. Jam tandem, opinor, perspicias, qua fiducia fretus Maena Othonem contemferit. Sed ea contemnendi significatio latuit hic interpretes. Simile tamen quid Juvenalis habet de Marco Tullo, qui

*Antoni gladios potuit contemnere, si se
Omnia dixisset.*

17. TOT ORA NAVIUM GRAVI] Julius Scaliger in Hypercritico hunc locum sic castigat;

Quid attinet tot ORA navium gravi

Rostrata duci pondere?

Nescio, ait, an ora dicamus navium recte, quia rostrum: nam sane rostrum triremibus est, os non est. Mustant hic Interpretes, quamquam alias libenter adversus Scaligerum insurgunt. Equidem fatebor me apud neminem Poëtarum os navis reperisse: neque tam insolentem metaphoram excusare, necum admirari possum. Vide tamen, annon forte in librarios transferenda sit siquae est culpa, qui oscitanter pro *aera* legerint *ora*.

Quid attinet tot AERA navium gravi

Rostrata duci pondere.

Ut *aera* rostrata idem sit ac *rostra aerata*: ut illud Virgilli,

Quot prius aeratae steterant ad litora prorae.

Rostrum enim aere munita fuisse notissimum est; unde Graecis naves *χαλκίεμβολοι* *abenirosrae* vocatae sunt. *Aera* autem *navium*, ut Virgilius Aen. XI, 329.

jacet omnis ad undam

Materies: ipsi numerumque modumque carinis

Præcipiant: nos aera, manus, navalia demus.

I. AT ò DEORUM QUICQUID IN CAELO REGIT] Apud Diomedem p. 327. & Priscianum p. 1105. sic locus hic adducitur,

At ò deorum QUI SQUIS in caelo REGIS:
quale illud Seneca in Oedipode v. 248.

Quisquis deorum regna placatus vides.

& Ovidii Metam. I, 32.

Sic ubi dispositam, quisquis fuit ille deorum;

Congeriem secuit, sectamque in membra redegit.

Verum illud *quisquis* omnes membranae averfantur, summo consensu exhibentes QUICQUID: atque hoc melius est. *Quisquis* enim unum aliquem deorum notat, *quicquid* simul omnes. Noster Serm. I, 6.

Non quia, Maecenas, Lydorum quicquid Etruscos

Incoluit fines, nemo generosior est eo.

& Livius XXIII, 9. *Paucae horae sunt, intra quas jurantes per quicquid deorum est, dextrae dextras jungentes, fidem obstrinximus.* Quae duo loca a doctissimo Lambino apposite citata sunt. De altero illo, REGIS legendum sit an REGIT, magna codicum dissentio est. Pauci quidem ex nostris atque ii recentiores *Regit*: plures & potiores *Regis*, ut Leidensis, Reginensis, a manu prima Graevianus & Magdalenensis, alique cum Acrone manuscripto. Contra, Blandini omnes apud Cruquium REGIT: atque ita citatur Servio ad Aen. VII, 363. & IX, 144; quin & Donato ad

- 5 Per liberos te, si vocata partibus
Lucina veris adfuit,
Per hoc inane purpurae decus precor,
Per improbaturum haec Jovem:
Quid ut noverca me intueris, aut uti
10 Petita ferro belua?
Ut haec tremente questus ore constitit
Insignibus raptis puer,
Inpube corpus, quale posset in pia
Mollire Thracum pectora:
15 Canidia brevibus implicata viperis
Crinis & incoctum caput,

V. II. Vulg. TREMENTI.

Jubet

Terentii Andriam Act. IV. Sc. I. in veteribus editionibus ann. 1483, 1488, 1503: nam recentiores hic male habent *quisquis* & *regis*. Quid igitur fiet? & cuiam parti accedemus? Torrentio quidem *Regis* magis ablanditur: mihi fixum firmumque est *Regis* ab Horatio profectum esse. Non enim puer ille, quicumque erat, deos hic precatur; sed Canidiam & focias alloquitur; ut ex ipso carmine patet. Alioqui, si deos hic precaretur, tum versu quarto, *omnium vultus truces* de deorum vultibus accipiendum foret; quod ab omni sensu alienum. Lego igitur,

At o deorum quicquid in caelo REGIT.

Neque vero invocatio deorum est; sed exclamatio duntaxat, & obtestatio: qualia ista, *Di boni, Di magni, Proh Juppiter, Pro deum atque hominum fidem*. Per omnes, ait, deos, per quicquid deorum in caelo est, quid tumultus iste sibi vult?

II. UT HAEC TREMENTI QUESTUS ORE] *Trementi* habent quotquot vidi codices, & Priscianus p. 707. Legerem tamen potius,

Ut haec TREMENTE questus ore constitit:

ut purus sit Iambicus, qualis iste proxime antecedens,

Quid ut noverca me intueris, aut uti.

Nam ablativos hosce in *TE* definire apud Noftrum, fusc ostendi ad Carm. I, 25. v. 17. ubi & ter *ore tremente* ex Nasone laudavi: cui & Tibullum adde, III, 5.

Inficitur teneras ore rubente genas.

&

Felices cantus ore sonante dedit.

28. ECHINUS AUT CURRENS APER] Acron Scholiastes: *Currens, furens: ut, Inhorruit armos.* Quod varia potius lectio, quam interpretatio videatur:

Echinus, aut FURENS aper.

Sic & Apuleius Metam. VIII. *Nec diu & furens aper eum invadit jacentem.* Sane, quid *CURRENS* aper hic faciat, nullus video. Non enim dum *currit*, sed cum *stat* & pugnae se aptat, setis maxime inhorrescit. Id quod Virgilius optime expressit, Aen. X, 710.

Ac velut ille canum morsu de montibus altis

Actus aper, multos Vesulus quem pinifer annos

Defendit, multosque palus Laurentia, silva

Pastus arundinea, postquam inter retia ventum est,

Substitit, infremuitque ferox, & inhorruit armos.

Sic & Homerus, *εάντα καὶ μίνοντα, stantem & manentem aprum, non currentem, setas erigete* facit, Iliad. N. v. 471.

Ἄλλ' ἔμην, ἄς ὅτε τις σὺς εὐρεῖν ἀλὶ πεποιδὸς,

ὄφς ΜΕΝΕΙ κολοσυρτὸν ἐπερχόμενον πολὺν ἀνδρῶν

Χάος ἐν εἰσπόλῳ, ΦΡΙΑΞΕΙ δέ τε γάτων ὑπερθεῖν.

& Odyss. V. v. 446.

Ἐνθα δ' ἄρ' ἐν λοχμῇ πονηρῇ κατέκειτο μέγας σὺς

ὃ δ' ἀντίος ἐν ζυλάχοιο

ΦΡΙΑΞ εὖ λοφίην, πῦρ δ' ὀφθαλμοῖσι δεδορκῶς,

ΣΤΗ ρ' ἀπῶν σχεδόν.

& similiter Silius Italicus lib. I.

Cum silvam occurfu venantem perdidit, hirta

Horrescit sacvus dorso, & postrema capessit

Praelia, candentem mandens aper ore cruorem.

Quam-

Jubet sepulcris caprificos erutas,
 Jubet cupressus funebris,
 Et uncta turpis ova ranae sanguine,
 20 Plumamque nocturnae strigis,
 Herbasque, quas Iolcos atque Hiberia
 Mittit venenorum ferax,
 Et ossa ab ore rapta jejuna canis,
 Flammis aduri Colchicis.

25 At expedita Sagana per totam domum
 Spargens Avernalis aquas,
 Horret capillis ut marinus asperis
 Echinus, aut Laurens aper.

v. 28. Vulg. CURRENS aper.

Abacta

Quamobrem *furens* libentius apud Nostrum legem, quam *currens*: sed neutrum placet. Aliud enim melius veriusque suppeditat acutissimi Nic. Heinsii conjectura,

Horret capillis ut marinus asperis

Echinus, aut LAURENS aper.

Sic enim in libri sui margine: Forte legendum, *Laurens. vide notas ad Nasonis Fastos II.* Nihil ingeniosius, nihil certius dici potest. *Laurens aper*, perpetuum epitheton poetis Italici. Praeter illum Virgilii locum jam citatum alia tibi indicat ipse Heinsius ad Fast. II, v. 23.

Sicut aper silvis longe Laurentibus actus,

Fulmineo celeres dissipat ore canes.

ubi plures codices *perperam, latratibus.* Idem Metam. XIV.

Exierat testis Laurentes Picus in agros,

Indigenas fixurus apros.

Horatius Serm. II, 4.

Umber & iligna nutritus glande, rotundas

Curvat aper lances carnem vitantis inextem:

Nam Laurens malus est, ulvis & arundine pinguis.

Martialis IX, 49.

Inter quae rari Laurentem ponderis aprum

Mijimus.

& X, 45.

Ilia Laurentis cum tibi demus aprum.

& Catalecta Vet. Poët.

Vite Sabine, Lacon sulco, sue cognite Laurens.

Atque haec Heinsius: quibus nihil addam, praeterquam quod Virgilii versus supra laudatos in

transitu corrigam:

Actus aper, multos Vesulus quem pinifer annos

Defendit, multosque palus Laurentia, silva

Pastus arundinea &c.

ubi Servius: *Pastus, pro pastum: nam supra ait Quem: Ergo Antiptosis est.* Recte quidem animadvertit *pastum* hic dici oportere, non *pastus*. Quid ergo? an ideo barbarissimi absolvit Virgilium, quia *Antiptosis* nominat? Quae, malum, illa *Antiptosis*? aut unde ei tantum jus, ut communem loquendi morem pro libitu subvertat? sed praeterea illud vide, *quem multos annos Vesulus defendit, multosque palus Laurentia defendit*, quam inane, verbosum, invariatum, & a Virgilii more & genio profus alienum. Sine dubio igitur locus corruptus est, & nisi valde decipior, sic restitui debet:

Actus aper, multos Vesulus quem pinifer annos

Defendit, multosque palus Laurentia silva

PASCIT arundinea. vel PAVIT.

Neque vero in re adeo clara plura verba consumam: sed aliud potius mendum in versu hunc locum proxime antecedente tollam: nescio enim quo fato pagina illa Virgilii jam ante Servii aetatem supra alias corrupta erat.

Nec non Euathen Phrygium, Paridisque Mimanta

Aequalem comitemque, una quem nocte Theano

in lucem genitori Amyco dedit, & sacro praegnans

Cisseis regina Parim creat: urbe paterna

Occubat: ignarum Laurens: habet ora Mimanta.

ubi iterum Servius: *Urbe paterna occubat: subaudis, Paris. Quod ut non diceret, metri est necessitas.*

Abacta nulla Veia conscientia,
 30 Ligonibus duris humum
 Exhauriebat, ingemens laboribus:
 Quo posset infossus puer
 Longo die bis terque mutatae dapis
 Inemori spectaculo;

V. 33. TERVE.

re compulsus: nam deest Qui: ut sit, Qui urbe paterna occubat. Recte & hic notavit Servius, deesse nominativum verbo *occubat*: sed nulla metri necessitas poetam excusare possit; si id re ipsa omiserit. Quin & illud quam redundans & supervacuum, Theano *in lucem dedit*, & Cisseis *CREAT*? ut ne dicam, inconcinne tempora mutari, *dedit*, & *creat*. Quid multa? sic credo olim fuisse a manu Virgilio.

una quem nocte Theano

In lucem, GENITORE Amyeo, dedit, & face praegnans

Cisseis regina Parim. PARIS urbe paterna

Occubat: ignarum Laurens habet ora Mimanta.

Una, ait, nocte Theano Mimanta, & Hecuba Parim in lucem dedit. At quam dispari fato? Paris in urbe patria sepultus est; Mimas in terra longinqua ignotus jacet. Oscitantes librarii (quod sollemnne eorum peccatum est) verbum bis positum, semel tantum scripserunt: inde alii ad verum succiendum ineptum illud *creat* supposuerunt.

33. BIS TERVE MUTATAE DAPIS] Ab Aldo, ut opinor, defluxit haec lectio in omnes, quae postea prodierunt, editiones. Sed veteres ante annum MD, & codices nostri ad unum omnes cum Porphyrio Scholiasta,

Longo die bis TERVE mutatae dapis

Inemori spectaculo.

Quae duo contraria plane sunt; nam *bis terque* significat *saepe*; *bis terve*, raro. Cicero Epist. ad Fam. II, I. *A te vero bis terve, summum, & eas perbreves litteras accepi.* Noster Art. Poët. 440.

melius te posse negares

Bis terque expertum frustra.

Recte igitur hic, *Bis terque mutatae*: nam, ut optime Porphyrio, *Ut magis incitaretur puer, ait illi opponi epulas & SAEPE mutari.* Contra, apud Nostrum Art. Poët. v. 358. ubi editiones habent,

Sic mihi qui multum cessat, sit Choerilus ille,

Quem bis terque bonum cum risu miror;

corrigen dum ex codice Regio,

Quem bis TERVE bonum.

Cum

Raro enim Choerilum, bis fortasse vel ter, bonum fuisse significat.

37. EXSUCTA UTI MEDULLA] Mire variant hic codices scripti: major enim meliorque pars EXSECTA vel EXECTA cum editione Veneta, & Scholiastis. Graevianus noster *Exsecta* cum interpretatione, *extracta*. Lambini quidam, & Bersmanni unus, EXSUCTA. Battelianus pro varia lectione, EXUCTA, Divaeus Cruquii, EXUCTA. Torrentianus unus, EXUSTA; ut a prima manu Magdalenenfis. Bersmanni unus, EXUTA, Barthii (in Advers. XXXVII, 15.) EXULTA. Zulicherianus, una litera erasa, EXUTA. Loscheri editio, EXERTA, & pro varia lectione Bodleianus. Et plures quidem ex his satis commodae & probabiles sunt; ut tanto sit difficilior, quanam ex omnibus pro vera & sincera admittenda sit, statuere. Primo enim EXSUCTA magnis auctoritatibus defendi potest: Juvenalis Sat. VIII, 90.

Ossa vides regum vacuis exsucta medullis:

ubi Scholiastes, *Exhausta a rectoribus.* Ammianus Marcellinus XXX, 4. *In quas (litium foveas) si captus ceciderit quisquam, non nisi per multa exiliet lustra, adusque ipsas medullas exsuctus.* Quintilianus Institut. XII, 10. *Unde nunc quoque (Atticorum imitatores) aridi, & exsucti, & exsanguis.* Gellius XX, 8. *Luna nunc videlicet senescit; ea re ostrea quoque, sicut quaedam alia, tenuis exsuctaque est.* Quamquam in duobus postremis locis corrigendum forte est EXSUCCI & EXSUCCA, hoc est, sine succo. Onomasticon vetus Vulcanii: *Exsuctum, ἀρτυρον.* Neque vero illud EXUSTA, quod duo codices praeferunt, suis auctoribus caret. Manilius lib. I.

Aut gravibus morbis & lenta corpora tabe

Corripit exustis letalis flamma medullas.

Petronius:

neque enim minor ira rebbat

Pectore in hoc, leviorque exurit flamma medullas,

Seneca Hercule Octaeo v. 1219.

quis, servida

Plaga revulsus, cancer infixus meas

urit medullas?

Quin

35 Cum promineret ore, quantum exstant aqua
 Suspensa mento corpora:
 Exesa uti medulla, & aridum jecur
 Amoris esset poculum;
 Interminato cum semel fixae cibo
 40 Intabuissent pupulae.

v. 37. EXSUCTA.

Non

Quin & exigua mutatione refingere etiam poteris,

EXHAUSTA uti medulla & aridum jecur: quod verbum jam ante habuisti in Scholiaste Juvenalis, tamquam interpretamentum *exsucta*. Ita enim Seneca Hercule Oetaeo v. 1227.

*Exedit artus penitus, & totas malum
 Haufit medullas.*

Paulinus de Vita S. Martini lib. II.

*Arentes penetrat praefens benedictio venas,
 Et rigat exhaustas verborum rore medullas.*

& lib. V.

*Nec prius absistit, jugi cruciata labore,
 Proterere exhaustis arentia membra medullis:*

hoc est, imminutis, siccatis, consumtis. Quintilianus Declam. XII, de iis qui magna fame cogente carnes humanas comedebant: *Nunc occurrunt effusa praecordia, & lividae carnes, & expressum dentibus tabum, & exhaustae ossibus medullae.* Verum hoc in loco *exhaustae* idem notat ac *tractae*; quo sensu plane convenit cum illa altera lectione, *EXSECTA uti medulla*. Quae, etsi plurium & antiquiorum codicum testimonio nitatur, ideo tamen hic minus aridet, quia deserit plane & desituit sententiam. Longo, inquit, jejuni enecandus erat puer, ut *medulla exsecta* & arefactum jecur potionem amatoriam facerent. Atqui *medulla exsecari* & extrahi ex corpore pleno & pingui facilius & uberius posset, quam longa fame emaciato. Quare requiritur hic epitheton, quod diuturnae illius inediae causam reddat, quale illud est quod sequitur, *aridum jecur*: quo *medulla* quoque exsiccata pariter intelligi possit. Atque huic sensui longe aptius conveniunt illa, quae jam attigimus, *EXSUCTA, EXUSTA, EXHAUSTA*, quam *EXSECTA*. Nihil tamen tam ex omni parte quadrat, quam quod magnus Heinsius divinavit, in ora sui exemplaris, *Lege, inquit, EXESA vel EXESTA; ad versum, Est mollis flamma medullas.* Ubi refert nos ad Annotationes suas in Virgilium, quae jam magno rei literariae damno furto surreptae, proh nefas, intercederunt. Verum & antea in Notis ad Ovidium

conjecturam hanc proposuerat, Metam. XIV. v. 208. Horat. Epod. V:

*EXESA uti medulla, & aridum jecur
 Amoris esset poculum.*

Ita, ait, scribo. Nam vulgati *exerta*. Lambinus, Faernus, Cruquius, Torrentius, *Exsucta*, ut in illo Juvenalis Sat. VIII.

„ *Ossa vides regum vacuis exsucta medullis.*
 „ Sed ibi allegorice locutus est. Scripti fere omnes *Exsecta* vel *Execta*. Nisi *exesta* dixerit Horatius, ut *comesto patrimonio* Sallustius, quod ex illo a Grammaticis citatur. Et fane archaismus hujusmodi multos in Epodis Horatius adhibuit. *Estrices* etiam dicit in Casina Plautus, & *ursas hominum ambestrices* Ammianus Marcellinus lib. XIX. *Siccam* dixit *medullam* Propertius II, 12. quae *exesta* est Horatio. Valerius Flaccus lib. IV.

„ *Exedit labor, & miseris festina senectus.*
 „ Castigandus ejusdem locus lib. V.

„ *Robur cura ducis magnique edere labores.*
 „ Ineptissime & contra auctoris mentem *dedere* nunc legitur. Apud eundem Valerium III. v. 693.

„ *multusque viri cunctantia corda*
 „ *Est dolor.*

„ ubi *fert dolor* nunc legitur, minus bene. Quo modo & apud Nasonem Pont. I, 1.

„ *Estur ut occulta viciata toredine navis.*
 „ multi codices *fertur* agnoscunt. *Odiis urbem exedere* apud Maronem Aen. V. *Exedi cura, mae-rore, inedia, ira, dolore*, familiare est optimis auctoribus. *Exest angor* apud Lucretium. Haec ibi vir illustrissimus. Nos archaismis illis valere jussis, retinemus hic *EXESA*, quod praeter loca Heinsio citata confirmant amplius, Catullus in coma Berenices,

Quam penitus maestas exedit flamma medullas!
 ut olim emendavimus notis ad Callimachum: vulgo, *Cum penitus*. Idem Epigr. XXXVI.

ex eo misellae
Ignes interiorum edunt medullam.
 & iterum LVI.

- Non defuisse masculae libidinis
 Ariminensem Foliam,
 Et otiosa credidit Neapolis,
 Et omne vicinum oppidum:
 45 Quae sidera excantata voce Theffala
 Lunamque caelo deripit.
 Hic inresectum saeva dente livido
 Canidia rodens pollicem,
 Quid dixit? aut quid tacuit? O rebus meis
 50 Non infideles arbitrae,
 Nox, & Diana, quae silentium regis,
 Arcana cum fiunt sacra;
 Nunc, nunc adeste: nunc in hostilis domos
 Iram atque numen vertite:
 55 Formidolosis dum latent silvis ferae,
 Dulci sopore languidae:
 Senem, quod omnes rideant, adulterum
 Latrent Suburanae canes,

Nar-

*Defessus tamen omnibus medullis,
 Et multis languoribus peresus.*
 Corippus Africanus lib. II.
Et contracta rigent arentibus ossa medullis.
 Paullinus de vita Martini lib. I.
Huic febris totas penitus depasta medullas.
 & mox ibidem,
Et cutis exesis dudum jam lurida membris.
 & lib. IV.
Exesis penitus vehementi febre medullis.
 Silius XIV.
 membrisque cutis tegit ossa peresis.
 Status Silv. II, 1.
quod non mors lenta jacentis.
 Exedit puerile decus.
 Seneca, ut supra,
 Exedit artus penitus, & totas malum
 Haussit medullas.

Seneca Epist. CXIV. *Cum vero magis ac magis vires morbus exedit, & in medullas nervosque descendere deliciae.* Quintilianus Declam. XII. *de fame confectis loquens: Figura tibi exesos vultus, decrescentem populum, jam praemortuas vires.* S. Hieronymus Ep. ad Heliodorum: *Super nudam metuis humum EXESA IETUNIIS membra collidere?*
 Seneca Epist. CXII. *Si vetus & exesa est vitis, si infirma gracilisque, aut non recipiet furculum, aut non alet.* Silius lib. II.

*jam lumina retro
 Exesis fugere genis.*
 Nofter Carm. III, 4.

*nec peredit
 Impositam celer ignis Aetnam.*
 Silius XII.
*Mulciber immugit, lacerataque viscera terrae
 Mandit, & exesos labefactat murmure montes.*
 & ibidem.
Depasti flammis scopuli.
 & lib. XIV.

Nam

- 60 Nardo perunctum, quale non perfectius
 Meae laborarint manus.
 Quid accidit? cur dira barbarae minus
 Venena Medae valent?
 Quibus superbam fugit ultra pellicem,
 Magni Creontis filiam;
 65 Cum palla, tabo munus inbutum, novam
 Incendio nuptam abstulit.
 Atqui nec herba nec latens in asperis
 Radix fefellit me locis.
 Indormit unctis omnium cubilibus
 70 Oblivione pellicum.
 Aha! solutus ambulat veneficae
 Scientioris carmine.
 Non usitatis, Vare, potionibus
 (O multa fleturum caput!)
 75 Ad me recurre: nec vocata mens tua
 Marsis redibit vocibus:

v. 71. Vulg. AH, AH.

Majus

Nam Lipare, vastis subter depasta caminis,
 Sulfureum vomit exeso de vertice fumum.
 Ita adedit ignis familiare bonis auctoribus; de quo
 vide ipsum Heinsium ad Ovidii Amores I, 15.
 55. FORMIDOLOSIS DUM LATENT SILVIS FERRAE]
 Lofcheri editio *Formidolosus silvis*; cui accedunt
 Torrentii aliquot, Blandinii veteres (ut ex ver-
 bis Cruquii patet, quamvis secus sit editum) Lei-
 densis & Reginensis nostri, & Battelianus pro va-
 ria lectione. Ceteri cum editione prima *FORMI-
 DOLOSAE ferae*. Utram jam lectionem mavis?
Formidolosus ambigue significat, & qui formidat,
 & qui formidatur: quorum neutrum convenit
feris, dum *sopore languidae* sunt. Placet igitur *for-
 midolosus*, ut perpetuum sit silvarum epitheton.
 Virgil. Georg. IV, 468.
 Et caligantem nigra formidine lucum.
 & Aen. I, 169.

tum silvis scena coruscis
 Desuper, horrentique atrum nemus imminet um-
 bra.

Statius Theb. v. 577.
 seu tu pavidi ferus incola luci,

Sive deus.
 Lucanus III, 411.
 Arboribus suis horror inest.
 63. QUIBUS SUPERBAM FUGIT ULTA PELLICEM]
 Editiones veteres cum Acrone Scholiaste, & di-
 midia parte codicum, in quibus Reginensis &
 Leidensis nostri,
 Quibus SUPERBA fugit.
 ita & apud Senecam Chorus Medeam *superbam*
 vocat, v. 855.

Vultus citatus ira Riget, & caput feroci
 Quatiens superba motu, Regi minatur ultro.
 Rectius tamen SUPERBAM pellicem cum Blandi-
 niis aliisque legeris: Dulcior enim compositio
 est, & epitheton aptissimum. Auctor Octaviae
 v. 125.

Adice his superbam pellicem, nostrae domus
 Spoliis nitentem.

Majus parabo: majus infundam tibi
Fastidienti poculum.

Priusque caelum fidet inferius mari,

80 Tellure porrecta super,

Quam non amore sic mei flagres, uti
Bitumen atris ignibus.

Sub haec puer jam non ut ante mollibus

Lenire verbis inpias;

85 Sed dubius unde rumperet silentium,

Misit Thyesteas preces.

VENENA, magnum fas nefasque, non valent

Convertere humanam vicem.

Diris agam vos: dira detestatio

90 Nulla expiatur victima.

Quin, ubi perire jussus exspiravero,

Nocturnus occurram furor;

Petamque voltus umbra curvis unguibus;

Quae vis Deorum est Manium:

v. 81. ME O.

Et

87. VENENA MAGNUM] Durissimus locus, neque quocumque modo vertas & excutias, sententiam commodam praebens:

Venena, magnum fas nefasque, non valent

Convertere humanam vicem.

Scio equidem, ut conati sint explicare veteres novique Interpretes; sed, siquid video, laterem laverunt. Neque rectius Rutgerfio processit, qui sic corripbat;

Venena, MAGICUM fas nefasque, non valent.

hoc est, ait, *Venena, quae totum magorum fas & nefas sunt.* Nihil vidi infelicius: neque enim verba eum sensum, quem concipit, admittunt; neque sensus ipse ullam hic venerem aut elegantiam habet. Multa quidem ipse nequicquam tentavi, quae piget hic referre: tamen ne omnino asymbolus veniam, dicam aliquid; quod, etsi ne mihi quidem placeat, Rutgerfiano haud deterius fore credo. Ergo ecce tibi correctionem, qualiscumque est,

Venena MAGICA fas nefasque non valent,

NON VERTERE HUMANAS VICES.

Venena, ait, *magica*; id enim epitheton necessarium hic videtur: quippe *venena*, per se & absolute posita, non possunt rem magicam denotare. Valerius Flaccus VII, 327.

Urque procul magicis spirantia testa venenis,

Et saevae patuere fores.

Ea vero, inquit, *non valent vertere fas & nefas.* Ita Virgilius loquitur Georg. I, 505.

Quippe ubi fas verum atque nefas; tot bella per orbem,

Tam multae scelerum facies.

Seneca de Ira II, 8. *Numquid enim singuli aut pauci rupere legem? undique, velut signo dato, ad fas nefasque miscendum coortii sunt.* Negat itaque *venena magica*, quamvis possint

Sistere aquam fluviis, & vertere sidera retro,

Vertere & in tacitos juvenilia corpora pisces,

Fulminis & rapidi carmine vertere iter,

& alia id genus portenta facere; negat, inquam, naturam justii & injustii posse itidem *vertere*. Sed

ob-

95 Et inquietis adsidens praecordiis,
 Pavore somnos auferam.
 Vos turba vicitim hinc & hinc faxis petens
 Contundet obscaenas anus.
 Post insepulta membra different lupi
 Et Esquilinae alites.
 100 Neque hoc parentis heu mihi superstites
 Effugerit spectaculum.

VI.

IN CASSIUM SEVERUM.

Q U I D inmerentis hospites vexas, canis,
 Ignavus adversum lupos?

Quin huc inanis, si potes, vertis minas,
 Et me remorsurum petis?

5 Nam qualis aut Molossus aut fulvus Lacon,
 Amica vis pastoribus,

Agam

objicies fortasse cum Lambino & Dacierio, rem aliter se habere, & *veneficia* re ipsa fas nefasque vertere, ut *bella & scelera* vertunt apud Virgilium. Verum illud viri docti non animadvertunt, diversis nominibus utrumque verum esse, & quod vertant fas & nefas, & quod non vertant. Vertunt quidem, quod ad ipsas *veneficas* attinet: quippe quibus, ut Senecae verbis utar Controv. II. *omne fas nefasque lusus est*; quae, ut Tacitus loquitur Hist. II, 56. *in omne fas nefasque avidae sunt & venales*;

Quae fas atque nefas exiguo sine libidinum
 Discernunt avidae;
 ut de Thracibus Noster Carm. I, 18. Atque ita explicat Servius Virgilii illud, *Quippe ubi fas versus atque nefas*] *Apud homines scilicet, qui spernunt licita, appetentes illicita*. Non tamen vertunt quoad naturam rerum, & divinam providentiam: ut Virgilius Aen. I, 547.

*Si genus humanum & mortalia temeris arma;
 At sperate deos memores fandi atque nefandi.*

quemadmodum & puer hic humana ope destitutus ad deos ultores se convertit:

Diris agam vos; dira detestatio

Nulla expiatur victima.

Postremo negat *veneficia* *vertere vices humanas*; sive effugere posse poenam, quae claudo licet pede scelestos tandem consequitur. *Vices*, ut optime hic Porphyrio, *appellatur poenae, quae in sceleratos regeruntur*: ut Noster Carm. I, 28.

fors &

Debita jura, vicesque superbae

Te maneant ipsum: precibus non linquar inultis,

Teque piacula nulla solvent.

& Ovidius Trist. III, 11.

Humanacque memor sortis, quae tollit eosdem

Et premit: incertus ipse verere vices.

Atque haec quidem ideo diximus, ne nihil diceremus. Frustra tamen, opinor, labor omnis impenditur: & fortasse locum spurium & interpolatum curamus, qui sola spongia sanari poterit, nulla alia medicina.

Agam per altis aure sublata nivis,
 Quaecumque praecedet fera.
 Tu cum timenda voce conplesti nemus,
 10 Projectum odoraris cibum.
 Cave, cave: namque in malos asperrimus
 Parata tollo cornua:
 Qualis Lycambae spretus infido gener,
 Aut acer hostis Bupallo.
 15 An si quis atro dente me petiverit,
 Inultus ut flebo puer?

VII.

AD POPULUM ROMANUM.

Q UO, quo scelesti ruitis? aut cur dexteris
 Aptantur enses conditi?

Parum-

12. UNQUAM NISI IN DISPAR FERIS] Ita prima Veneta Editio & Lofcheri, cum codicibus melioris notae, in quibus Graevianus & Reginensis Nostri. Leidensis FERAS, unde Nicol. Heinsius ex conjectura,

Umquam nisi dispari in fera.

Petrensis Noster,

Umquam nisi in disparibus feris.

Editio Veneta anni 1490.

Numquam nisi in disparibus feris.

Miror equidem tot viros eruditos, & praesertim acutissimum Heinsium, non vidisse veritatem adeo in aperto & nudo positam. Quippe sine dubio scripsit Noster;

Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus;

NUMQUAM, nisi in dispar, feris.

Cur, inquit, o Romani, non adversus Poenos aut Britannos, sed civis contra civem arma geritis? ne lupis quidem & leonibus hic mos est, qui NUMQUAM feri & saevi sunt, nisi in animal dispar. Lupus enim in lupum, & leo in leonem mitis est & innocuus. In dispar; ut Cicero Tuscul. v. 13. *Atque earum (bestiarum) quaeque suum tenens munus, cum in disparis animantis vitam transire non possit, manet in lege naturae.* Eleganter Juvenalis Sat. XV.

Sed jam serpentum major concordia: parci

Cognatis maculis similis fera: quando leoni Fortior eripuit vitam leo? quo nemore umquam Expiravit aper majoris dentibus apri? Indica tigris agit rabida cum rigride pacem Perpetuam; saevis inter se convenit ursis.

Plinius Hist. Nat. VII, 1. Denique cetera animantia in suo genere probe degunt: congregari videmus & stare contra dissimilia: leonum feritas inter se non dimicat: serpentium morsus non petit serpentes: ne maris quidem beluae ac pisces, nisi in diversa genera, saeviunt. Seneca Epist. 95. *Non pudet homines, micissimum genus, gaudere sanguine alterno? bella gerere, gerendaque liberis tradere, cum inter se etiam mutis ac feris pax sit.* Una omnium locorum sententia est: sed quo Horatius argumento utitur, ne Romanus contra Romanum; eodem illi φιλοσοφώτερον utuntur, ne Homo contra Hominem bella gerat.

13. FURORNE CAECUS] Recte quidem furor caecus; ut Seneca Herc. Furente v. 991.

quo se caecus impegit furor?

& Thyeste, 27.

mentes caecus instiget furor.

& Oedipode 590.

Tum torva Erinnyes sonuit, & caecus Furor. Sed elegans tamen lectio est, quam servat codex Regiae Societatis cum duobus Torrentii,

Furor-

Parumne campis atque Neptuno super
Fusum est Latini sanguinis?

5 Non ut superbas invidae Carthaginiis
Romanus arcis ureret;

Intactus aut Britannus ut descenderet
Sacra catenatus via:

10 Sed ut, secundum vota Parthorum, sua
Urbs haec periret dextera.

Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus;
Numquam nisi in dispar feris.

Furorne caecos, an rapit vis acrior,
An culpa? responsum date.

15 Tacent: & albus ora pallor inficit;
Mentesque perculsae stupent.

V. 12. VULG. UNQUAM. 13. CAECUS. 15. ORA PALLOR ALBUS.

Sic

*Furorne CAECOS, an rapit vis acrior,
An culpa? responsum date.*

Atque ita plane citat Scholiaſtes Porphyrio in Editione Veneta MCCCCXC; in recentioribus male mutatum est caecos in caecus. Vix dubites, quin ab Horatii manu fuerit; unde enim librariis tam non vulgarem constructionem? contra, receptam lectionem ex hac proclive iis fuit. *Furorne rapit caecos?* ut Virgil. Aen. II, 357.

*Exegit caecos rabies.
Statius Theb. III, 630.*

*Quo rapitis? quae vos Furiarum verbera caecos
Exagitant?*

Noster Serm. II, 3. v. 44.

*Quem mala stultitia & quaecumque inscitia veri
Caecum agit.*

Livius XXVIII, 22. *Cum caeci furore in vulnera ac ferrum audaci vecordia ruarent.* Ceterum illud interpretes nostros sollicitos habet, quid proprie notent, & quomodo inter se differant *furor*, *vis acrior*, & *culpa*. Tu, si sapias, sic explicabis & distingues:

*Furorne caecos, an rapit vis acrior,
An culpa?*

hoc est, *utrumne furore & vecordia in bellum civile ruitis, an vi & ira deorum acti, an scientes pru-*

dentes & vestra culpa? Ita Ciris fere apud Virgilium dubitat, utrum fato an casu an culpa in amorem incidit: versu 455.

*Vel fato fuerit nobis haec debita pestis,
Vel casu incepto, merita vel denique culpa.* ubi obiter corrigendum, *Vel casu INCERTO.* *Vis acrior* eadem est, quae *Vis major*. Gaius in Digest. XIX. Tit. II. leg. 25. sect. 6. *Vis major, quam Graeci θεῶν βία, id est, vim divinam, appellant, non debet conductori damnosa esse.* Vegetius I, 24. *Sed ubi vis acrior immineat hostium, tum legitima fossa ambitum convenit munire castrorum.* Porro *vis* illa major opponitur *culpa*: ut hic, *An rapit vis acrior, an culpa?* Digest. XIII, 7, 13. *Venit in hac actione & dolus & culpa, venit & custodia, vis major non venit.* Ibid. XIII, 7, 30. *Culpam dumtaxat ei praestandam, non vim majorem.* Tandem autem respondet Horatius,

*Sic est: acerba fata Romanos agunt:
hoc est, vi majore, divina ira, & fatali necessitate haec eveniunt.* Errant hic interpretes.

15. ET ORA PALLOR ALBUS INFICIT] Recte hoc quidem: sed elegantius tamen Editio Lofcheri, alio verborum ordine,

Tacent, & ALBUS ORA PALLOR inficit. Quod & firmant codices nostri Reginensis & Regiae societatis, cum Acrone & edito & manuscripto. Quidni ergo recipiamus?

Sic est: acerba fata Romanos agunt,
 Scelusque fraternae necis;
 Ut inmerentis fluxit in terram Remi
 20 Sacer nepotibus cruor.

VIII.

IN ANUM LIBIDINOSAM.

ROGARE longo putidam te saeculo,
 Vires quid enervet meas?
 Cum sit tibi dens ater, & rugis vetus
 Frontem senectus exaret;
 5 Hietque turpis inter aridas nates
 Podex, velut crudae bovis.
 Sed incitat me pectus, & mammae putres,
 Equina quales ubera;
 Venterque mollis, & femur tumentibus
 10 Exile furis additum.
 Esto beata: funus atque imagines
 Ducant triumphales tuum:
 Nec fit marita quae rotundioribus
 Onusta baccis ambulet.
 15 Quid, quod libelli Stoici inter sericos
 Jacere pulvillos amant?

Inli-

17. ILLITERATI NUM MINUS NERVI] Infeliciter hunc locum tentavit Nic. Heinsius, hic in libri sui margine, & ad Ovidii Amor. III, 7. v. 67. & infelicius multo Dacierius. Accedo ad Gueti sententiam, qui notis ad Terentii Andriam IV, 1. sic corripbat:

Illiterati num minus nervi rigent?

MAGISVE languet fascinum?

vel, ILLITERATIS. Cur autem si interrogas; non dicam: haud immemor verborum Quintilia-

ni in Institutionibus I, 13. *Utiles Tragoediae, alunt & Lyrici: si tamen in his non auctores modo, sed etiam partes operis elegeris. Nam & Graeci licenter MULTA; & Horatium in QUIBUSDAM nolim interpretari.*

I. QUANDO REPOSTUM] Lege ex conjectura elegantissimi. Nic. Heinsii:

Quando O repostum Caecubum ad festas dapes.

Illud O facile a praecedente absorberi poterat, & a librariis omitti: restitutum vero mirificam vim &

Inliterati num minus nervi rigent?

Minusve languet fascinum?

Quot ut superbo provocas ab inguine,

20

Ore adlaborandum est tibi.

IX.

AD MAECENATEM.

QUANDO ô repostum Caecubum ad festas dapes,

Victore laetus Caesare,

Tecum sub alta (sic Jovi gratum) domo,

Beate Maecenas, bibam?

5 Sonante mixtis tibiis carmen lyra,

Hac Dorium, illis Barbarum:

Ut nuper; actus cum freto Neptunius

Dux fugit uestis navibus,

Minatus Urbi vincla, quae detraxerat

10 Servis amicus perfidis.

Romanus (eheu posteri negabitis)

Emancipatus feminae

Fert vallum & arma miles, & spadonibus

Servire rugosis potest:

15 Interque signa turpe militaria

Sol aspicit conopium.

v. i. Vulg. Quando repost. 5. MIXTUM.

Ad

& vehementiam sententiae impertit.

5. SONANTE MIXTUM TIBIIS] Duo codices notae optimaee apud Lambinum habent,

Sonante MIXTIS tibiis carmen lyra:

quod ut ei non displicet, ita mihi quidem prae vulgata placet. Vide nos ad Carm. IV, 1, v. 22. Siquis tamen MIXTUM hic maluerit, non admodum pugnabo.

16. SOL ASPICIT CONOPEUM] Ita quidem codices: sed scribendum potius CONOPIMUM. Graeci

scilicet utrumque habuerunt; *κονόπειος & κονόπιος*; ut *κρηκεῖος & κρηκεῖος*, *φοινίκειος & φοινίκιος*, *κυκλάπειος & κυκλάπιος* & similia. Ergo cum producta est penultima syllaba, scribendum *conopeum*; ut apud Juvenalem Sat. VI.

Ut *testudineo tibi, Lentule, conopeo*: cum correpta est, *conopium*; ut hic & apud Propertium III, 9.

Foedaque Tarpeio conopia tendere saxo.

Atque hoc placuit etiam sagacissimo Nic. Heinsio.

Rr

17. Ad

Ad hoc frementis verterunt bis mille equos
 Galli, canentes Caesarem:
 Hostiliumque navium portu latent
 Puppes sinistrorsum citae.

20

V. 17. Ad HUNC.

10

17. AD HUNC FREMENTES] Locus difficilissimus:

*Ad hunc frementes verterunt bis mille equos
 Galli, canentes Caesarem.*

Loscherus & sequentium plerique AD HUNC, ut Graevianus, & Reginenfis nostri cum sex aliis. Editio Veneta AD HUC, ut Leidensis a prima manu, Bodleianus, & Servius ad Aen. VI, 613. Cruquiani aliquot cum duobus Pulmanni & Zulichemiano ac Vigornienfi, AT HUC. In tanta varietate, omnium pessime rem gerunt, qui *Ad hunc* retinent, & interpretantur contra Antonium. Neque enim *Hunc* de Antonio accipere possis, qui nusquam antea hic nominatur aut describitur: neque *Ad hunc verterunt equos* perinde est ac *adversus hunc*. Omnino enim hic indicatur Gallos hosce fuisse transfugas, & ad Augustum ab Antonio equos vertisse: ut proinde *ab hoc* dicendum fuerit, non *ad hunc*. Servius loco jam laudato: *Si culpat eos, qui contra fidem datae veniae dimiserunt, tangit Augustum. Nam transferunt ad eum ab Antonio duo millia equitum, per quos est victoriam consecutus; ut Horatius, Adhuc frementes &c. Velleius Paterculus de bello Actiaco loquens II, 84. Hinc ad Antonium nemo, illinc ad Caesarem quotidie aliquid transfugiebat. Neque multo felicius se expediunt, qui alteram lectionem sequuntur,*

AT HUC frementes verterunt bis mille equos.

Huc, inquit, id est, ad nos, ad Caesaris partes. Recte quidem; si carmen hoc in castris Caesarianis praefens scripisset Noster: is vero tum Romae erat cum Maecenate urbi praefecto. Jam autem quae reliqua est lectio AD HUC, nullum hactenus fautorem invenit; neque sane ullum hic sensum parit. Ea tamen, ni fallor, omnium proxime ad veram scripturam accedit: sic enim legendum arbitror:

*Interque signa turpe militaria
 Sol aspicit conopium.*

AD HOC frementes verterunt bis mille equos
 Galli, canentes Caesarem.

Ad hoc, id est, ad hoc conopium, ad hoc turpe spectaculum: vel forte, AD HAEC: hoc est, ad has res, nempe quod feminae & eunuchis parandum esset, quod inter signa conopeum viseretur,

prae indignatione transfugerunt. Noster Epist. I, 19.

ad haec ego navibus uti Formido.

i. e. ad haec verba. Naso Pont. I, 3.

*Et jam desiciens, sic ad tua verba revixi,
 Ut solet infuso vana redire mero.*

Rem vero ipsam optime enarrat Porphyrio; atque ita quidem, ut plane, uti nos nunc legimus, legisse olim videatur. *Significat*, ait, *equitum Gallorum duo millia ab Antonii partibus ad Caesarem transfugisse: quorum ideo mentio facta est, ut Romanos, qui sub Praepositis spadonibus aequo animo militarent, magis oneraret per comparisonem Gallorum, qui hoc dedignati ad Caesarem se contulerunt. Vix est, ut aut aliter scripserit Horatius, aut legerit Porphyrio.*

20. PUPPES SINISTRORSUM CITAE] Etiam hic locus omnium interpretum ingenia exercuit, & posthac fortasse exercebit. Neque enim promittere audemus, nos expositione nostra omnium dubitationibus satisfacturos: idque, quia rerum bello Actiaco gestarum tenuem hodie notitiam habemus. Ut enim nullus jam extat auctor, qui illud equitum Gallorum transfugium memoret, praeter ipsum Horatium: ita & hoc loco rem aliquam tangi existimo, de qua hodie nihil aliunde compertum habemus. Quare laudem aliquam, aut veniam saltem, merebimur; si tentando & divinando aut verum ipsum aut veri quid simillimum eruere poterimus. Accingamur itaque ad ipsa verba paulatim evolvenda:

*Interque signa turpe militaria
 Sol aspicit conopium.*

*Ad hoc frementes verterunt bis mille equos
 Galli, canentes Caesarem:*

*Hostiliumque navium portu latent
 Puppes, sinistrorsum citae.*

Ubi primo id novissima emendatione (AD HOC) consecuti videmur, ut poetae mentem jam eminus etiam hic odorari valeamus. Vix enim aliter esse potest, quin ut disticho priore *terra*, ita hic *mari* defectionem ab Antonio significet. *Ad hoc*, inquit, Galli defecerunt; *ad hoc* hostiles naves latuerunt in portu, sinistram versus actae. Quod quale sit, mox videbimus. *Puppes*, ait, *navium portu latent*: id more sollempni; puppes enim in-

Io Triumphe; tu moraris aureos
Currus, & intactas boves.

Io Triumphe; nec Jugurthino parem
Bello reportasti ducem;

25 Neque Africanum, cui super Carthaginem
Virtus sepulcrum condidit.

v. 25. Vulg. AFRICANO.

Terra

litore statuebantur; quo naves expeditius rectis
proris e portu exirent; neque opus esset inhiben-
do remis eas convertere. Notum illud Virgilio:

Ancora de prora jacitur: stant litore puppes.

Citae autem participium est a *cio* prima correpta;
ut contra a *cio citus* primam producit; ab eo *con-*
citus, ab hoc *concius* deducitur. Cum itaque *pup-*
pes navium citas fuisse dicit; necesse est, ut intel-
ligamus naves retrorsum fuisse actas, ita ut *pup-*
pes praecederent, prorae sequerentur: quod Graeci
πρὸς πρῶτον κρησάουσαι, *puppem cire*; Latini *inhi-*
bere remis & *retro navem inhibere* dicunt. Id quod
plerumque fieri solebat, quoties aut jam classe
hostium propinqua navale praelium detrectarent,
aut post congressionem fugam pararent. Ita The-
mistocles apud Justinum II, 12. Ionas ad defectionem
his verbis sollicitat. *Quin vos in haec nostra*
castra ex ista obsidione transitis? (sive transfugitis)
Aut si hoc parum tutum est; at vos commisso prae-
lio ite cessim, inhibete remis, & a bello discedite.
Ergo hoc tandem in Horatii verbis habemus; Na-
ves aliquot hostium ex praelio vel paullo ante
praelium recessisse, & in portu aliquo se condi-
disse. Jam autem quid *sinistrorsum* hic denotet,
non satis liquido apparet. Nescias enim, an for-
te nautica fuerit locutio, & perinde sit ac *retro-*
sum inhibere. Quod si admittatur, jam nulla reli-
qua erit difficultas. Tutius tamen est hic signifi-
catione communi *sinistrorsum* accipere; quia de
illa, quae rei nauticae propria fuerit, nihil nunc
constat. Ergo *sinistrorsum citae* erunt sinistram par-
tem versus remigio actae. Auctori autem haec
Romae scribenti, & pugnae locum in oculis ha-
benti, ad sinistram erant litora Epiri, & prom-
ontorium Actium. Quidni ergo sic totum lo-
cum interpretemur; ut Antonii aliquot naves ab
eo deficientes retrorsum in puppem remigando
fugam capessiverint, & in portum aliquem Actio
propinquum ad sinistram se receperint. Nam quod
vetus Scholiastes & recentiorum plerique *sinistror-*
sum Alexandriam versus exponant, & de navi-
bus Antonium ipsum vehentibus accipiant; id
vero cum sequentibus pugnat, neque hic potest

consistere. Nesciebat enim tum Horatius Anto-
nium Alexandriam petiturum, nedum jam tum
in portu Alexandrino latere. Sic enim mox lo-
quitur;

Aut ille centum nobilem Cretam urbibus

Ventis iturus non suis;

Exercitatas aut petit Syrtis noto,

Aut fertur incerto mari.

Quare, aut valde fallor, aut melius est de parte
classis Antonianae, quae ab illo transfugerit aut
pugnam detrectaverit, verba haec accipere. At
dices fortasse, quis Historicorum memoriae id
tradidit? Nemo quidem, qui nunc extat: at quot
sunt deperditi? quis autem Gallorum equitum de-
fectionem disertis verbis memorat praeter ipsum
Horatium? Nam Servius ex Horatio solo habuit,
quod ea de re narrat. Satis est, si verba ipsa, quae
jam excutimus, eo nos recta via ducunt, ut de-
fectionem talem intelligamus: siquidem & Plu-
tarchus refert in vita Antonii p. 1729. Edit. Steph.
τὸ ναυτικὸν ἐν πᾶσι δυσπραγῶν, καὶ πρὸς ἀπᾶρας
ὑπέριον βοηθείαν, Classem Antonii paullo ante pugnam
rem omnem male gessisse, & ubique tarde nimis auxi-
lio adfuisse. Quod quantum abest a detrectatione
praelii? Ceterum quod ex Cruquii libris duobus
afferunt, *sinistrorsum* *SITAE*, id parvi momenti
est; etsi magnos fautores habeat. Ipse enim Cru-
quius fatetur a prima manu eos ipsos codices *CIT-*
TAE exhibuisse; ut sane omnes nostri & aliorum
cum editionibus vetustis clare praeferunt.

22. CURRUS ET INTACTAS BOVES] Nic. Hein-
sius in margine exemplaris sui, Forte, ait, *INTACT-*
TOS. Sed vetat hoc vetustus Grammaticus Va-
lerius Probus p. 1462. *Hic & haec bos hujus bovis:*
Horatius: Intactas boves. Erudite Scholiastes Por-
phyrius: *Intactas boves, hoc est, indomitas. Non*
sic dixit, quasi feminis tantum triumphantes sacrifici-
cent; sed quia metro quid gravior feminino genere bo-
ves, quam masculino. Porro etiam intactas habent
omnes scripti cum vetustis editionibus.

25. NEQUE AFRICANO] In priscis Editio-
nibus Veneta & Lofcheriana sic locus hic exhibetur.

Terra marique victus hostis Punico
 Lugubre mutavit sagum.
 Aut ille centum nobilem Cretam urbibus
 30 Ventis iturus non suis,
 Exercitatus aut petit Syrtis noto,
 Aut fertur incerto mari.
 Capaciores adfer huc, puer, scyphos;
 Aut Chia vina aut Lesbia,
 35 Vel, quod fluentem nauseam coërceat,
 Metire nobis Caecubum.
 Curam metumque Caesaris rerum juvat
 Dulci Lyaeo solvere.

v. 34. E r Chia.

X.

*To Triumphe, nec Jugurthino parem
 Bello reportasti ducem;
 Neque AFRICANUM, cui super Carthaginem
 Virtus sepulchrum condidit.*

Neque aliter praeferunt Pulmanni Berrmannique & Torrentii & nostri codices. Primus, opinor, Aldus Manutius illud alterum invexit; quod deinceps propagatum silentio transmiserunt Lambinus & Cruquius, dissimulata membranarum scriptura: nullus enim dubito, quin illi in suis idem invenerint. Quid vero est *Africano bello*? annon & *Jugurthinum* etiam erat Africanum? Si id voluit Horatius, bello *Punico* dictum oportuit, non *Africano*: quo quidem nomine hoc ab illo distingui non potest. Sed esto hoc: quid deinde erit, quo illud *cui* referatur? *cui bello* in ea constructione necessario accipiendum erit; quo nihil ineptius fingi potest. Recipienda igitur membranarum lectio: *Nec Marium, ait, parem Augusto ducem reportasti, nec Scipionem Africanum*. Illud interea dubium, & inter interpretes magnopere controversum est; utrum hic velit Scipionem, avumne an nepotem? & quid ista significent,

*cui super Carthaginem
 Virtus sepulchrum condidit.*

Eorum dissidentes sententias videat, cui animus & copia est. Ego vero, utrumcumque Scipionem hic intelligam, longe aliter atque illi faciunt, verba explicem. Si majorem, tum sic velim enarrare: *Cui virtus sua* a poeta Ennio decantata *sepulchrum condidit, majus clariusque ipsa Carthagine*. Quid vero, inquit, an Ennii poema, utcumque

Scipionem praedicet, ejus sepulchrum dici potest. Quidni autem, ut Homeri Ilias sepulchrum Hectoris dicitur in Epigrammate, Antholog. III, 14.

*Μή με τάφα συγχερι τον Έκτορα, μηδ' επί τούβω
 Μίτρι τιν πάσης Έλλάδος αντίπαλον.
 'Ιλιός, αυτός Όμηρος έμοι ΤΑΦΟΣ, Έλλάς, 'Αχαιο
 Φεύγοντες. τούτοις πάσιν έχανόμεθα.*

Ut Lucani Pharfalia Pompeii sepulchrum, Statio in Silv. II, 7.

*Tu Pelusiaci scelus Canopi
 Deslebis pius, & Pharo superba
 Pompeio dabis altius sepulchrum:*

Ut Simonides carmen sepulchrum naufragi cujusdam Valerio Maximo dicitur, lib. I, 7. *Memor autem beneficii Simonides elegantissimo eum carmine aeternitati consecravit, melius illi & diuturnius in animis hominum sepulchrum constituens, quam in desertis arenis struxerat*. Ita metaphora non dissimili monumentum passim occurrit, ut Noster Carm. III, 30.

Exegi monumentum aere perennius.

Notes autem velim illa praecipue verba, *altius Pharo, melius & diuturnius quam*: illud enim ipsum est *super Carthaginem*. Silius Italicus de eodem Scipione, lib. IV.

*Nam tibi servantur, ni vano casta volatu
 Mentitur superos praepes, postrema subactae*

Fata, puer, Libyae, & majus Carthagine nomen. Quod si cui haec minus ardeant, tum is Scipionem Aemilianum majoris nepotem poterit hic intelligere: & deinde, si me audiet, sic levi mutatione locum refinget,

Nequo

X.

IN MAEVIUM.

MALA soluta navis exit alite
Ferens olentem Maevium.

Ut horridis utrumque verberes latus,
Auster, memento fluctibus.

5 Niger rudentes Eurus, inverso mari,
Fractosque remos differat.

Insurgat Aquilo, quantus altis montibus
Frangit trementis ilices.

Nec

Neque Africanum, quo super Carthaginem
Virtus sepulchrum condidit.
ut ordo sit, Neque Aemilianum, super quo virtus
Carthaginem sepulchrum condidit. Ipsa scilicet Car-
thago, quam funditus delevit Scipio, sepulchrum
ejus eleganter dicitur; ut Salamis Themistoclis
sepulchrum est in Germanici Epigrammate Antho-
log. III, 5.

Ἀντι τὰ Φη λιτοῖο. θὲς Ἑλλάδα. θὲς δ' ἐπὶ ταῦτα
Δούρατα βαρβαρικῆς σύμβολα ναυθερίας.
Καὶ τὸ μὲν κρητὶδα περιγράφει Περσικὸν Ἄρη,
Καὶ Ἐρῆην. τοῦτοις δάπτει Θμισσοκλῆα.
Στάλα δ' ἂ ΣΑΛΑΜΙΣ ἐπικρίσεται, ἔργα λέγουσα
Ταυῶν. τί με σμικροῖς τὸν μέγαν ἐντίθετε;
Ut Europa & Asia Alexandri magni, ibidem in
Epig. Parmenionis;

Τοῦ μὲν Ἀλεξανδροῦ Μακεδόνος ἢ τις ἀείδη,
ἩΠΕΙΡΟΥΣ κείνη σῆμα λέγ' ἀμφοτέρων.
ubi pro ἀείδη canat, corrigendum obiter ἰοσίη
quaerat, interroget. Ut Graecia tota denique Eu-
ripidis sepulchrum est, ibidem III, 25.

Μνάμα μὲν ΕΛΛΑΣ ἀπ' αὐτ' Ἐυριπίδου. ὁ δὲ δ' ἔχει
Ἦ Μακεδὼν. ἢ γὰρ δέκατο τέμνα βίη.

34. ET CHIA VINA AUT LESBIA] In vetustis co-
dicibus Torrentii, & Galeano nostro non postre-
mae notae, alia lectio est; quae si distinctione
adjuvetur, vulgatae facile palmam praeripiet:

Capaciores affer huc, puer, scyphos:
AUT Chia vina, aut Lesbia,
Aut, quod fluentem nauseam coërceat,
Metire nobis Caecubum.

ubi constructio erit, Metire aut Chia vina, aut

Lesbia, aut Caecubum: non, ut nunc circumfer-
tur, Affer Chia aut Lesbiam, aut metire Caecubum.
Quis non videt illud elegantius esse? Quin, etiam
si ET Chia vina cum majore codicum parte lege-
ris, distinctio tamen post scyphos ponenda erit;
ut sane habet princeps editio Veneta.

I. MALA SOLUTA NAVIS EXIT ALITE] Apud
Marium Victorinum p. 1252. masculino genere
effertur,

MALO soluta navis exit alite.
Sed, praeterquam quod omnes codices & uter-
que Scholiastes in altera lectione conspirant, ita
citatur & Servio ad Eclogam Virgilii III. & Dio-
medi p. 482. Lactantius ad Statii Theb. lib. III.
Et te mala protinus ales Qua redeo] id est, malum
augurium. Quotiescumque enim ales feminino genere
dicitur, malum portendit augurium; ut Horatius:
Malo soluta navis exit alite. Retinendum ergo hic
genus femininum, tot auctoritatibus fultum. De-
lirat tamen acumen Grammatici; nam eodem ge-
nere & bonum augurium significat. Noster ipse
Epod. XVI.

Sic placet? an melius quis habet suadere? secunda
Ratem occupare quid moramur alite?

Tamen codex optimus Reginensis clare illic prae-
fert, SECUNDO. Catullus Epigram. LXII.
bona cum bona

Nubat alite virgo.
8. FRANGIT TREMENTES ILICES] Plotio Gram-
matico veteri sic locus hic citatur, p. 1647.

Insurgat Aquilo, quantus altis montibus
FRANGIT trementes ilices.

Et sane dulcius quid apud Poetas prae se ferunt
Prae-

Nec fidus atra nocte amicum appareat,
 10 Qua tristis Orion cadit:
 Quietiore nec feratur aequore
 Quam Graia victorum manus;
 Cum Pallas usto vertit iram ab Illo
 In inpiam Ajacis ratem.
 15 O quantus instat navitis sudor tuis,
 Tibique pallor luteus,

Et

Praeterita, quam Praesentia: ut Carm. IV, 4.

Qualem ministrum fulminis alitem —

Egit amor dapis atque pugnae.

Virgilius:

Quales mugitus, fugit cum saucius aram

Taurus, & incertam excussit ceruice secutum.

Neutrum tamen hic admiror, quia jam versu proximo habuit,

FRACTOSQUE remos differat.

Equidem VERTIT vel STERNIT vel simile quid dixissem potius, quam bis continenter idem verbum inculcasssem.

19. IONIUS UDO] Locus hic, ut in Lofcheri & plerisque editionibus habetur,

Ionius udo cum remugiens sinus

Noto carinam ruperit,

nihil videtur difficultatis habere. Recte enim Ionius sinus, ut Propertius IV, 6.

Qua sinus Ioniae murmura condit aquae.

& Servius ad Aeneid. III, 211. Et sciendum Ionium

sinum esse immensum ab Ionia usque ad Siciliam.

Recte etiam udo noto, ut Stadius Silv. I, 6.

quas udo Numidae rapuere sub Aufro,

de quo vide plura ad Carm. IV, 5. vers. 9. Editio tamen Veneta, quod & Cruquius ex Blandiniis suis profert & recipit,

Ionius udo cum remugiens SINU

NOTUS carinam ruperit.

Quo nihil umquam frigidius & insulsius vidi. Quid enim est Ionius Notus? quis umquam Notum eo epitheto donavit? Quod si maxime Ionius notus diceretur; tamen ineptum plane esset hoc in loco, quia Maeuius in Ionio mari jam navigabat. Nam & Threicius quidem Boreas dicitur; sed non in Thracia versantibus, & Notus Libycus; sed non Afris ipsis, verum aliis inter Libyam & septentrionem degentibus. Et quid jam erit udo sinu? sinu velorum, inquit; quid? an vela nominaverat antea Noster; ut commode hic subintelligi possit? ut in illo Claudiani mox iterum citando,

Ionium tegitur velis, ventique laborant

Tot curvare sinus.

Nugae merac. Tolerabilior longe est alia lectio;

Ionius udo cum remugiens SINU

Noto carinam ruperit:

quam Torrentius in quattuor codicibus inventam secutus est, ac postea Ianus Rutgerius, & jam nuper eruditissimus Baxterus. Ubi constructio erit, Cum Ionius udo sinu remugiens noto ruperit carinam. Et Ionius, aiunt, absolute pro Ionio mari, ut Graecis ἰόνιος. Recte quidem narrat de Graecis, qui & vineta oratione & soluta masculinum hic usurpant, subaudito πόντος. At Latini neutrum magis amant, quippe quibus mare subintelligitur. Ovidius Fast. IV, 565. de Cerere:

Hinc inis Aegaeum, quo Cycladas aspicit omnes;

Ioniumque rapax Itariumque legit.

Lucanus VI, 27.

Ioniumque furens rapido cum tollitur Austro.

Claudianus IV. Conf. Honorii v. 209.

Ionium tegitur velis, ventique laborant

Tot curvare sinus.

& I. Stilich. v. 174.

Vexillum navale daret; sub puppibus ibat

Ionium.

Nam quod ex Juvenali citant, ubi masculino genere effertur, Sat. VI, 92.

Tyrrhenos igitur fluctus, lateque sonantem

Persulit Ionium:

aut refingi fortasse debet lateque sonorum; aut ex verbo praecedente substantivum sibi adsciscere potest fluctum; aut certe ob raritatem non temere Horatio adfingendum est. Sed & aliud in hac lectione incommodum est & odiosum: quippe geminus hic ablativus remugiens sinu Noto nauseam plane movet. Noto enim ablativo casu hic efferrit, certo scire poteris ex iis quae ad Carm. III, 10. v. 7. adnotavimus. Retinenda ergo est altera lectio, in qua nihil est quod vel Momus ipse culpet aut fastidiat. Atque eam solam nostri codices uni-

versi

Et illa non virilis ejulatio,
Preces & aversum ad Jovem;
Ionius udo cum remugiens sinus

20

Noto carinam ruperit.
Opima quod si praeda curvo litore
Projecta mergos juveris;
Libidinosus inmolabitur caper,
Et agna Tempestatibus.

v. 22. Vulg. PORRECTA.

XI.

versi agnoscunt; nisi quod in Petrensi corrector
nescio quis, iratus Musis, hoc inter lineas interferit,
Ionio udo cum remugiens sinu
Notus carinam ruperit.

Stattus Theb. XII, 328.

projectos cespite nudo,

Hoc patriae telluris habes.

Lucanus VI, 625.

22. PORRECTA MERGOS JUVERIS] Jam semel
antea in hoc vocabulo librarium incuriam ex-
perti sumus, Carm. III, 10. v. 3. & ecce tibi iterum
eadem chorda oberrantes. Quantumvis enim ii si-
mul omnes reclamant, meo periculo rescribe,

Opima quod si praeda curvo litore

PROJECTO mergos juveris.

Quid enim, amabo, hic facit Porrecta? Tacent
interpretes novi: sed antiquus rem omnem expe-
diat. Porrecta, ait, est extenta: ut Virgilius,

Quae jacet medium Rhodope porrecta sub axem.

En cor Zenodoti! sed dic, fodes, quid mergo-
rum intererat, utrum extentus, an incurvatus, &
quidem quadrupes constrictus jaceret? Nam ut-
cumque, opinor, positi cadaveris rimari & lace-
rare viscera potuerunt. Sed, ut jam dixi, ab Ho-
rati manu fuit, Projecta litore praeda; hoc est, quae
inhamata, insepulta, abjicitur, ut supra Epod. VI.

Projectum adoraris cibum.

Stattus Theb. XII, 749.

Sic juvat exanimis projectaque praeda canesque

Degenereque lupos: magnos alit ira leones.

Lucretius III, 890.

Vivus enim sibi cum proponit quisque futurum,

Corpus uti volucres lacerent in morte feraeque;

Ipse sui miseret; neque enim se vindicat hilum,

Nec removet satis a projecto corpore.

& V, 223.

Tum porro puer, ut saevis projectus ab undis

Navita, nudus humi jaceret.

Ovid. Epist. Phyllidis.

Ad tua me fluctus projectam littora portent,

Occurrantque oculis intumulata tuis.

Propertius I, 22.

Tu projecta mei perpessa es membra propinqui,

In nulla miseri contegis ossa solo.

Corpora caesorum, tumulis projecta negatis.
& VII, 565.

obit latis projecta cadavera campis.

Cicero Tusc. I, 23. Diogenes projici se jussit inhu-
matum. Tum amici, Volucribusne & feris? Idem
de Divinat. I, 27. Unum de Simonide: qui cum igno-
tum quendam projectum mortuum vidisset, eumque
humavisset. Ibidem II, 69. Alcibiades cum esset pro-
jectus inhumatus, ab omnibusque desertus jaceret.

Quintilianus Declam. VI. Rursusque cum dicit lex

Insepultus abjiciatur: non utique id significat, ut

non liceat eum sepeliri, postquam projectus est. Se-

neca Epist. XCII. Utrum projectum aves differant,

an consumatur canibus data praeda marinis, quid

ad illum? — Non conterret, inquit, me nec un-

cus, nec projecti ad contumeliam cadaveris lacera-

ti, foeda visuris — Quem saevitia projecit,

dies condet. I nunc, & mirare tot eruditos inter-

pretes tam negligenter hic esse versatos. Ceterum

codices nostri ad unum omnes JUVERIT, ut &

Torrentii & aliorum cum editionibus vetustis.

Solut Lambinus in octo suis, si credibile est,

JUVERIS invenit. Sed undecumque hoc habue-

rit, sine dubio rectum est; & a Barthii codice

Advers. XXXVII, 15. & Adnotatore Cruquiano

confirmatur. Juveris, ait, paveris. Et miror equi-

dem illud alterum placuisse optimo Torrentio;

non animadvertenti, si JUVERIT legamus, tum

incertum fore, utrum ipse Maevius, an quisvis

alius ex navitis suis, an simul omnes, hic praeda

mergorum intelligendi sint. Tollendum igitur illud

ambiguum; neque sane aliud ab indoctis librariis

expectandum erat, quam ut JUVERIT hic sub-

stituerent; quod vi & lege syntaxeos necessario

hic requiri pro eruditione sua crediderunt.

PESSE

XI.

AD PETTIUM.

PETTI, nihil me, sicut antea, juvat
Scribere versiculos, amore percussum gravi;

V. 2. PERCULSUM. Vide Notas.

Amo-

PESIMUM hic flagitium fecit, alioqui de Flacco bene meritus, doctissimus Lambinus. Cum enim antea ubique sic versus hi ederentur,

Petti nihil me, sicut antea, juvat

Scribere versiculos, amore percussum gravi:
& similiter in Epodo XIII.

Horrida tempestas caelum contraxit, & imbres

Nivesque deducunt Jovem, nunc mare nunc silvae:
primus ille, partim, ut ait, Buchanani auctoritate motus, partim codices quosdam antiquissimos secutus, alterum quemque versum in binos divisit hoc modo,

Scribere versiculos,

Amore percussum gravi:

&

Nivesque deducunt Jovem,

Nunc mare, nunc silvae.

& deinceps idem mos in omnibus fere editionibus obtinuit, Daunijs, opinor, Musis prae dolore lacrimantibus. De re ipsa mox videbimus: at quod codices hic nobis obtrudit bonus Lambinus, cras credo, hodie nihil. Cur enim *codices quosdam* hic universe memorat male titubans & falsi conficius? cur non singularim, ut solet, vel Vaticanum, vel Faëni, vel alium nominat? certe in omnibus nostris alterius ille versus unicus est, non geminus: atque ita omnes praeter Lambinum in suis repererunt; ita exhibent Lofcherus, & editio princeps Veneta; ita denique Grammatici veteres citant, & Scholiastae confirmant. Rubrica codicum Leidensis & Graeviani sic habet: I. TERNARIUS IAMBUS. II. QUADRATUS COMPOSITUS A DACTYLO IN IAMBUM. Similiter fere Acron: *Metrum primo versu ternarium iambicum. Secundus ex penthemimeri dactylica & iambica. Alii dicunt esse ternarium iambicum, & II. quadratum a dactylo & iambico.* Eorundem & Reginensis Rubrica ad Epod. XIII. I. SENARIUS EPICUS. II. QUADRATUS A IAMBEO IN DACTYLO. At Rubrica Reginensis ad Epodon hunc XI. paullo diversa est: METRUM PRIMO VERSU IAMBICUS TERNARIUS, SECUNDUS E LONGA IAMBICUS SCANDITUR ITA,

Scribere | versicu | los | amo | re | per | culsum | gravi.

Ubi pro e longa iambicus, quod nullum sensum habet, corrigendum ELEGIIAMBICUS, ut Cruquius in suis invenit, compositus nempe & Elegiaco versu & Iambico. *Elegiambum*, & vicissim *Iambelegum* habes apud Marium Victorinum p. 2592. *ἰαμβελεγόν* apud Hephæstionem p. 51. Porro quid in alteris Rubricis & Acrone QUADRATUS sibi velit, non omnes, opinor, sciunt. Equidem corruptum esse dico ex Graeco vocabulo per Latinos librariorum vitiose scripto, ΑΞΥΝΑΡΤΗΤΟΣ. Cruquius enim in Blandinijs suis *ἄσυναρτητός* reperit, sibi minime intellectum. Sed & illic & hic *ἄσυναρτητός* reponendum est; quod quid sit, & totum simul hujus Epodi artificium, jam tibi elucidabo. Sub primis Poëticae artis initijs simplici pede versus decurrebant, Heroicis dactylo, Trochaicus & Iambicus uterque suo; nisi ubi, pro omnibus illis cognatus, Spondeus interponebatur, quo versus, ut Noster ait, *tardior paullo graviorque ad aures veniret*. Postea, ut varietatis gratiam aucuparentur, cola quaedam five partes Heroici versus cum colis Trochaici generis vel Iambici, & vicissim, in unum versum miscbant; unde magnus novorum versuum numerus illico nascebatur: quos Graeci magistri *ἄσυναρτητός*, hoc est, *inconnexos* vocabant; quia alterum colon altero diversi generis connecti & coagmentari non potest, utcumque uno versiculo utrumque sit conclusum. Horum *ἄσυναρτητός* numerum ad LXIV. usque exurgere narrant Scholiastes Hephæstionis p. 52. & Marius Victorinus p. 2552. Parens autem & inventor horum erat Archilochus. *Πρῶτος ἄσυναρτητός Ἀρχιλόχος κέχρηται*, ait Hephæstion p. 48. *Primus inconnexis versibus Archilochus usus est*: ubi & diversa eorum genera profert; quorum ea tantum hic memorabo, quae Flaccus imitatus est. *Unum* ergo ait (pag. 50.) constare *ἐκ δακτυλικῆς τετραποδίας καὶ τῆ ἰσθυμυλικῆς*, hoc est, prius colon esse tetrametrum Heroicum; posterius tres trochaicos: quale illud Archilochi;

Ὀὐκ ἔσ' οὐαῖς θάλλεις ἀπαλὸν χρόα | κάρφεται γὰρ ἕδνη. quod

quod semel duntaxat Flaccus expressit, Carm. I. 4.

Solvitur acris hiems grata vice | veris, & Favoni.
Ubi iterum Cruquius ex Blandiniis suis profert *συναρτήτως* pro *ἀσυναρτήτως*; atque idem inepte ex duobus colis duos versus constituit in hunc modum,

*Solvitur acris hiems grata vice
Veris & Favoni:*

eodem plane errore, quo in hūc Epodis peccavit Lambinus. Ea enim *Ἀσυναρτήτων* ratio ipsa & definitio est, ut *δύο κᾶλα ἀνὸ ἑνὸς μόνου παραλαμβάνονται* *εἰς*, duo cola pro unico versu accipiuntur: p. 48. Alterum Archilochi *ἀσυναρτήτων* (p. 51.) constabat *ἐκ δακτυλικῆς πενθημιμετρῆς, καὶ ἰαμβικῆς διμέτρης ἀκαταλέκτου*, sive prius colon erat pars Elegiaci, posterius pars Iambici; quale illud,

Ἄλλὰ μὲν ὁ λυσιμελής | ὦ ταῖρε δάμναται πόθος.

& ad hoc exemplum semel tantum decurrit Horatius in hoc ipso Epodo. XI.

Scribere versiculos | amore percussum gravi.

Tertium autem Asynarteti genus, quale nullum ex Archilocho profert Hephæstion, est illud Epodi XIII; ubi ordine inverso, pars Iambici precedit, & pars Elegiaci subsequitur; tamquam si scriberes,

ὦ ταῖρε δάμναται πόθος | ἀλλὰ μὲν ὁ λυσιμελής.

Nivesque deducunt Jovem | nunc mare nunc silvæ.

Occasionem de die | dumque virent genua.

Utrum autem hoc invenit Horatius, an ex Archilochi acceperit, nescias hodie; quandoquidem hujus opera ad nostram aetatem non perennaverunt. Si Attilio Fortunatiano credis, Horatii inventum est, sic enim ait p. 2684. *Omnia metra variantur — aut permutatione, tamquam*

Occasionem de die | dumque virent genua.

Nam cum Archilochus Heroi partem priorem cum Iambici priore parte composuerit, ita ut antecederet Heroium, in hunc modum;

Scribere versiculos | amore percussum gravi:

Horatius immutavit, ut antecederet Iambici pars, sequeretur Heroi, sic;

Occasionem de die | dumque virent genua.

Eadem fere habes apud eundem p. 2699. Tamen, opinor, Horatio ipsi de se potior fides habenda est; qui clare negat se ullius carminis modos immutasse, Epist. II, 19.

Parios ego primus Iambos

Ostendi Latio, numeros animosque secutus

Archilochi, non res & agentia verba Lycamben.

Ac ne me foliis ideo brevioribus ornes,

Quod timui mutare modos & carminis artem.

Et certe hunc ipsum versum *Archilochium* vocat Diomedes p. 515. & Scholiastes Blandinius de Metris apud Cruquium in fine libri. Sed utcumque hoc fuerit; utrumque Epodon, & hunc XI, &

alterum XIII, alternos versus *Ἀσυναρτήτως* habere, ex duobus colis constantes; atque ea cola intra unum versiculum concludenda esse, non, ut Lambinus voluit, in binos difsecanda, jam certo, puto, compertum tibi est, ex iis quae modo attulimus. Atque illis concinunt omnes ubique Grammatici, quotiescumque de his metris agunt, ut Diomedes p. 511. & 528; Marius Victorinus p. 2549, 2619, 2622. & Attilius Fortunatianus p. 2706. Sic & auctor Carminis de Pasiphaë (apud Blandinium de metris scriptorem, & Pithoeum) quo omnia Horatiana metra eleganter complexus est, singulis versibus singula Asynarteta exhibuit,

Cecropides juvenis | quem percudit fractum manu,

Filo resolvens Cnossiae | trifida testa demus.

Denique disertissimus ille de Metris scriptor, Terentianus Maurus, in ipso fine operis, ex duobus colis unum versum fieri bis clare testatur; cujus locum, ob singularem viri auctoritatem & elegantiam, integrum hic subjiciam; ubi de Flacco loquitur,

Nec non trimetro talem Epodum comparat.

Pentametri partem dactylicam subicit,

Atque dimetron ad hoc; | unumque versum reddidit:

Petti, nihil me, sicut antea, juvat

Scribere versiculos | amore percussum gravi.

Semelque & istud functus est.

Idemque Epodon non trimetro reddidit:

Sed versum heroum voluit praemittere totum,

Dein dimetrum conlocat | commaque dactylicum;

Et hic, ut ante, versus unus ut foret:

*Horrida tempestas caelum contraxit, & imbres
Nivesque deducunt Jovem | nunc mare nunc
silvæ.*

Quid ergo? jamne vides, in quanta harum rerum ignoratione versati sint, qui per integrum jam saeculum, duce Lambino, editiones suas hoc emblemate dehonestarunt. Nam quod arguit optimus Torrentius; si unico versu duo cola illa concludantur, inverecunde nimis Flaccum nunc brevem syllabam produxisse, nunc vocalem ante vocalem non abjecisse, ut in illis,

Arguit & latere | petitus imo spiritus.

Fervidiore mero | arcana promorat loco.

Levare divi pectora | sollicitudinibus,

in eo ostendit se versus *Ἀσυναρτήτως* indolem non omnino percepisse. Diserte enim docet Hephæstion, optimus metrorum auctor, syllabam ultimam prioris coli perinde esse communem, ac si integrum Hexametrum vel Iambicum clauderet: unde & Archilochum ait in illo, de quo jam egimus, Asynarteto,

Ὅχι ἐστὶν ἑμῶς δ᾿ ἄλλοις ἀπαλδοῖ χροῖα, κάρφεται γὰρ ἴδῃ,

etiam Creticum pedem *διὰ τῆς ἐπιτέλους ἀδιάφορον*

Amore, qui me praeter omnis expetit
 Mollibus in pueris aut in puellis urere.
 5 Hic tertius December, ex quo destiti
 Inachia furere, filvis honorem decutit.
 Heu me, per Urbem (nam pudet tanti mali)
 Fabula quanta fui! conviviorum ut poenitet,
 In quis amantem & languor & silentium
 10 Arguit, & latere petitus imo spiritus!
 Contrane lucrum nil valere candidum
 Pauperis ingenium, querebar adplorans tibi;
 Simul calentis inverecundus Deus
 Fervidiore mero arcana promorat loco.

v. 8. Et poen.

Quod

pro dactylo posuisse, ut in hoc,

Και βροστος ὄρεον δυρπαίπαλας | οἶος ἦν ἐφ' ἔβης.
 Vides tamen nihilo minus, tam haec cola apud
 Archilochum, quam illa apud Flaccum, in unum
 verbum coalescere.

2. AMORE PERCULSUM GRAVI] Editio Lofcheri, & Veneta anni 1490. PERCUSsum. At Veneta princeps PERCULSUM, quod postea in omnibus ferme obtinuit. Variant etiam & scripti codices: vetustiores nostri ab hac parte stant; Petrensis & Regiae Societatis a Lofchero; atque ita tres Torrentii, quorum unum longe optimum fuisse praedicat. Ceteri interpretes tacent; non quod in omnibus suis *perculsum* invenerint; cave istud credas: sed quod aut neglegenter eos versaverint, aut alteram lectionem crediderint memoratu indignam. Quippe haec duo vocabula nusquam non confuderunt librarii; ut in Lucretii, Virgilio, Ovidii membranarum eruditi viii adnotarunt. Quin & Grammaticis locus hic ambigue citatur. Apud Diomedem p. 527. habetur *perculsum*; at ibidem p. 511. *percussum*; ut & apud Marium Victorinum p. 2549, 2619, 2622. & Attilium Fortunatianum p. 2684, 2699. Rursus tamen apud Attilium *perculsum* extat p. 2706. & Terentianum Maurum p. 2450. Utram jam harum praeferas? nam utraque aequali fere auctoritate nititur, utraque sic satis apta sententiae est; ut elegante aliquo formarum spectatore sit opus, qui venustior ex iis feligere possit. Si Agroetio & Bedae credis, *percussum* ad corpus, *perculsum* ad animum refertur. Hanc differentiam pueri olim om-

nes in ludis docebantur; unde, ut opinor, hic & ubicumque de animo agitur, *perculsum* toties interserunt erudituli Librarii. Sed hoc ineptum est, & trivialium magistrorum commentum. Utrumque enim de utroque dicitur, de corpore proprie, de animo *μεταφορικῶς*. Percellere tamen majus quid quam *percutere* significat; tanta scilicet vi percutere, ut evertas & solo prosternas. Terentius Eunuchus II, 3.

Quo trudis? perculeris jam tu me.
 Cato apud Gellium II, 22. *Ventus Circius, cum loquere, buccam implet; armatum hominem, planstrum oneratum percellit.* Virgil. Aen. v. 374.

victorem immmani corpore Buten
 Perculit, & *fulva moribundum extendit arena.*
 Ergo in re graviore *perculus* aptius vocabulum est; *Perculus* terrore, metu, formidine, clade, ruina, damno, discordiis, passim in auctoribus occurrunt. Contra, in leviori affectu *perculus* potius dixeris; ubi animus scilicet est *ictus, saucius*; non eversus tamen & consternatus. Recte itaque apud Nostrium Epod. VII.

Tacens, & *albus ora pallor inficit*:
Mentesque percussae stupent:
 etsi ibi quoque Battelianus codex, *percussae*. Et recte vicissim in hoc loco,

Scribere versiculos, amore PERCUSsum gravi.
 Virgilius Georg. II, 476. de Musis,
Quarum sacra fero, ingenti percussus amore.
 & Aen. IX, 197.

Obstupuit magno laudum percussus amore.
 ut utrobique praefert accuratissima Nic. Heinsii editio.

- 15 Quod si meis inaeftuet praecordiis
 Libera bilis, ut haec ingrata ventis dividat
 Fomenta, vulnus nil malum levantia;
 Desinet inparibus certare submotus pudor.
 Ubi haec severus te palam laudaveram;
 20 Juffus abire domum, ferebar incerto pede
 Ad non amicos heu mihi postis & heu
 Limina dura, quibus lumbos & infregi latus.
 Nunc glorientis quamlibet mulierculam
 Vincere mollitiae amor Lycifci me tenet:
 25 Unde expedire non amicorum queant
 Libera confilia, nec contumeliae graves;

v. 14. Vulg. MOLLITIA.

Sed

editio, & confirmant vetuiffimi codices apud Pierium. Vulgo *perculfus* ibi circumfertur. Staius Thebaide IV. 260.

Profilis audaci Martis percuffus amore.
 Lucretius I, 921.

sed acri

Percuffit thyrfi laudis spes magna meum cor.
 Nofter Carm. IV, 5.

Sic defideriis icfa fidelibus
Quaerit patria Caefarem.

Lucretius V, 1074.
Pinnigeri faevit calcaribus icfus amoris.

Ennius in Medea:
Medea, animo aegra, amore faevo faucia.

Lucretius IV, 1041.
Idque petis corpus mens, unde eft faucia amore.

Virgilius Aen. IV, 1.
At regina, gravi jamdudum faucia cura,
Vulnus alit venis, & caeco carpitur igni.

4. MOLLIBUS IN PVERIS] Non placet illud in pueris, in puellis: ubi praepofitio geminata otiofa & elumbis videtur. Scripferat, opinor, Auctor,

Mollibus aut pueris, aut in puellis urere.
 quod mutarunt Librarii, quia in priore membro defiderari praepofitionem credebant; quae tamen eleganter abefle folet, ut oftendi ad illud, Carm. III, 25.

quae nemora, aut quos agor in fpecus.

7. HEU ME! PER URBEM] Theodorus Marci-

lius corrigebat, *Heu mi*, five *heu mihi*. Credo, quia alicubi apud Plautum fic editum eft. Sed nihil mutandum. Terent. And. IV, 1.

Heu me miferum, qui tuum animum ex animo fpeftavi meo.

Seneca in Troadibus 681.

Repellor? heu me! rumpe fatorum moras.

& Herc. Octaeo v. 1761.

Anilis, heu me! recipit Alciden finus.

& Octavia v. 32.

Conjugis, heu me! pater infidiis

Opprefle jaces.

Graeci tamen *οἴμοι* cafu dativo efferunt.

8. CONVIVIORUM ET POENITET] In Magdale-
 neni deeft ET; in Lambini quibusdam ponitur ante *conviviorum*. Apud Plotium Grammaticum veterem p. 2662. fic editum eft, *Conviviorum poenitet*. Nos unius literulae mutatione languentem & jacentem fententiam ereximus in hunc modum:

Fabula quanta fui! conviviorum ut poenitet!

Neque dubites, quin auctor ita fcripferit, licet centum librarii vel jurati negaverint.

24. VINCERE MOLLITIA AMOR] Ita editi omnes: fed Zulichemianus nofter, & a prima manu, ut videtur, Graevianus,

Vincere MOLLITIAE amor Lycifci me tenet.

quod recipimus, ut evitetur vafus ille & inconditus fonus AA: fic & alibi Serm. II, 2. mollitiem dixit, non mollitiam.

Sed alius ardor aut puellae candidae,
Aut teretis pueri longam renodantis comam.

XII.

QUID tibi vis, mulier nigris dignissima barris?
Munera quid mihi, quidve tabellas
Mittis, nec firmo juveni, neque naris obesae?
Namque sagacius unus odoror,
5 Polypus, an gravis hirsutis cubet hircus in alis,
Quam canis acer, ubi lateat sus.
Qui sudor vietis, & quam malus undique membris
Crescit odor! cum pene soluto
Indomitam properat rabiem sedare; neque illi
10 Jam manet humida creta, colorque
Stercore fucatus crocodili; jamque subando
Tenta cubilia tectaue rumpit.
Vel mea cum saevis agitastidia verbis:
INACHIA langues minus ac me:
15 Inachiam ter nocte potes; mihi semper ad unum
Mollis opus. pareat male, quae te

v. 2. CUR mihi. 7. QUIS sudor. 9. Vulg. NEC.

Les-

2. MUNERA CUR MIHI, QUIDVE TABELLAS] Sic extat in editione prima Veneta & Loscheri: at in altera anni 1490. est *cur mihi curve*. Acron manuscriptus habet *quid mihi curve*; at editus *quid mihi quidve*: atque ita citat Marius Victorinus p. 2619. Neque aliter codices nostri Reginensis, Magdalenenfis, & Regiae Societatis, & unus Gulielmi Canteri. Revocamus ergo ut omnium simplicissimum & elegantissimum,

Munera QUID mihi, quidve tabellas.

7. QUIS SUDOR VIETIS] Lege QUI sudor; ut praeter sex Torrentii, Graevianus nosler, Leidensis, Reginensis cum tribus aliis. Praeterea in versu proximo CRESCAT habet editio Loscheri, & codex Galei, & a prima manu Graevianus; hoc

est, odoror, qui sudor crescat. Sed taedet harum fordium: & sane hoc carmen indignum est, quod aut emendetur, aut legatur.

25. O EGO NON FELIX] Codices quidam tam aliorum quam nostri, sed si non ultimae vetustatis, O EGO INFELIX; & sic hic versus citatur Charisio p. 131. Servio De ultimis syllabis p. 1802. & Martiano Capellae p. 64. Sed nihil mutandum. Auctor de morte Drusi v. 145.

Jamne ego non felix? jam pars mihi rapta Nerorum.

Ausonius, de Ambiguitate vitae

sic nempe pudicum

Perdidit Hippolytum non felix cura pudoris.
Sabinus, Epistola Demophoontis,

E:

Lesbia quaerenti taurum monstravit inertem:

Cum mihi Cous adesset Amyntas;

Cujus in indomito constantior inguine nervus,

20 Quam nova collibus arbor inhaeret.

Muricibus Tyriis iteratae vellera lanae

Cui properabantur? tibi nempe:

Ne foret aequalis inter conviva, magis quem

Diligeret mulier sua, quam te.

25 O ego non felix, quam tu fugis, ut pavet acris

Agna lupos, capraeque leones.

XIII.

AD AMICUM.

HORRIDA tempestas caelum contraxit; & imbres
Nivesque deducunt Jovem: nunc mare, nunc filūae

Threicio Aquilone sonant. rapiamus, amice,

Occasionem de die: dumque virent genua,

5 Et decet, obducta solvatur fronte senectus.

Tu vina Torquato move consule pressa meo.

Cetera mitte loqui: Deus haec fortasse benigna

Reducet in sedem vice. nunc & Achaemenio

v. 2. De Metro vide Notas. 3. AMICI. 8. Vulg. ACHAEMENIA.

Per-

Et jam non felix omine Demophon.

Prudentius Peristeph. v. 42.

Audesne non felix, ait,

Fus hoc deorum & principum

Violare verbis asperis?

De hujus carminis metro vide quae jam diximus
ad Epod. XI.

3. RAPIAMUS AMICE] Legendum apparet, quam-
vis magna pertinacia codices scripti refragantur,
rapiamus, AMICE,

Occasionem de die.

*Non enim plures, sed unum hic alloquitur, cui ad-
versus aliquid acciderat; ut ex sequentibus constat:*

Tu vina Torquato move Consule pressa meo:

Caetera mitte loqui. Deus haec fortasse &c.

8. NUNC ET ACHAEMENIA] Primus, ut credo,
Aldus Manutius *Achaemenia* edidit; a quo in pos-
teriores editiones receptum est. Vide autem hic
supinam tot interpretum negligentiam: quorum
ne unus quidem ullam lectionis varietatem notat.
Atqui praeter veteres ante Aldum editiones &
Acronem Scholiastam, omnes nostri codices sine
ulla litura *Achaemenio* hic exhibent. Neque fas est
dubitare, quin in illorum codicibus idem habere-
tur, male silentio praetermissum. Recte autem
Achaemenio nardo genere neutro, ut Noster alibi
Epod. V.

Perfundi nardo juvat, & fide Cyllenea

10 Levare duris pectora sollicitudinibus:

Nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno;

INVICTE, mortalis Dea nate puer Thetide,

Te manet Assaraci tellus, quam frigida parvi

Findunt Scamandri flumina, lubricus & Simois:

Unde

V. IO. DIRIS.

Nardo *perunctum*, quale non *perfectius*
Meae laborarint manus.

Tibullus II, 2.

Illius puro distillant tempora nardo.

Celsus lib. V. cap. II. *Funcus quadratus*, nardum, *cinnamomum*: atque ita alii saepe. Ideo autem genus neutrum faeminino hic praetulit Auctor, ut vitaret insuavem homoeoteleuti sonum in fine versus;

Reducet in sedem vice, nunc & ACHAEMENIO
Perfundi nardo juvat; & fide Cyllenea.

Scribe enim cum vulgatis, *Achaemenia*, *Cyllenea*; & aurem tuam, nisi hebes & stolidus est, verberari & offendi senties.

10. LEVARE DIRIS PECTORA] *Dirus* pro *durus* non semel substituerunt oscitantes librarii, ut supra Carm. III, 24. *dira necessitas*: & nunc quoque *diras sollicitudines* nobis obrudunt, pro *duris*, ut clare exhibet codex noster Galeanus & editio Lofcheri:

Levare DURIS pectora sollicitudinibus,
Sic Virgilius Aen. IV, 488.

ast alias duras immittere curas.

Nemesianus Eclog. I, 59.

duras docuisti fallere curas.

Noster Carm. II, 13.

dura navis,

Dura fugae mala, dura belli.

& Carm. I, 18.

Siccis omnia nam dura Deus proposuit, neque
Mordaces aliter diffugiunt sollicitudines.

12. INVICTE MORTALIS] Risum hic movent Interpretes, cetera tamen eruditi; qui haec duo *Invicte mortalis* constructione jungunt: credo, ut Plautus olim *mortalem malum, mortalem catum*, aut *lepidum* dixit. Quo nihil hoc quidem in loco putidius ineptiusve excogitari potest. Tu vero sic divide verba & distingue,

Invicte, mortalis dea nate puer Thetide.

hoc est, *qui natus es mortalis matre licet immortalis*. Quaesitum est ab Horatio illud antitheton, & sane elegantissimum est. Ita Lucretius III, 883.

Mortalem vitam mors cui immortalis ademit.

Sophocles apud Dicaearchum:

Θιβας λέγεις μοι, τὰς πύλας ἑπταπόρου,
Ὅδ' ὁ μόνον τιτάρειν αἰ θνητὰ θεός.

Invicte autem per se absolute positum erit; ut Virgilio Aen. VI, 365.

Eripe me bis, invicte, malis.

& VIII, 293.

tu nubigenas, invicte, bimembres

Hylaeumque Pholiumque manu.

& Claudiano de Nuptiis Honorii v. 336.

Quod gener est, invicte, tuus.

13. QUAM FRIGIDA PARVI] *Parvi* habent codices omnes, qui hodie extant. Sed Scholiastes Cruquii variantem lectionem suggerit, *Parvi*, ait, *id est, exigui, aut si PRÆVI legas, id est, tortuosi, non recti, sinuosi*. Ubi nimis quam ineptum illud *pravi*: sed eo excitatus elegantissimus Nic. Heinsius, FLAVI ex conjectura reponebat. Et *flavus* quidem *Scamander*, ut *flavus Tiberis*: sed *frigida flavi* ob ejusdem literae concursum scabre & dure exhibit. Nos, si quid mutatum vellemus, sic propius ad vulgatum reponeremus, *Quam frigida PRONI Findunt Scamandri flumina*; ut *pronus rivus, pronus amnis* passim. Sed nihil sollicitandum.

15. CERTO SUBTEMINE PARCAE] *Parcarum subtemen certum* erat; id in confesso est: ut Auctor Consolationis ad Liviam v. 240.

Quondam ego tentavi Clothoque duasque sorores,
Pollice quae certo pensa severa trahunt.

Illud tamen inquirendum est, an epitheton illud generale loco huic atque sententiae apte & ad amussim respondeat. Singula itaque verba expendere, & videbis forte ὑπελον quiddam & insincera hic subesse. Quippe *rupere reditum subtemine durissima* videtur locutio; nisi *subtemine* epitheto quoque juvetur, quod affinitatem aliquam cum *rupere* habeat. Atqui illud *certo* nihil omnino ad *abruptionem* facit. Quo, opinor, argumento inductus, vir eruditissimus Achilles Staius, in Notis ad Tibulli lib. III. Eleg. 3. *secto* reponebat pro *certo*. *Rupere secto subtemine*, id quidem epitheton sententiam prius hiantem fati apte conglutinat;

ve-

- 15 Unde tibi reditum certo subtemine Parcae
 Rupere; nec mater domum caerulea te revehet.
 Illic omne malum vino cantuque levato,
 Deformis aegrimoniae dulcibus alloquiis.

XIV.

verum illud habet incommodi, quod jam tum mortuum nobis Achillem exhibeat, priusquam Trojam proficiscatur. Quippe si jam *sectum* erat subtemen, cum Chiron haec loquitur; apud inferos haec Achilli fabuletur, necesse est. Semel enim *secto* uniuscujusque filo, illico eundem est

Illuc, unde negant redire quemquam.

Quamobrem vide, si non alio vocabulo, quod neque a vulgata lectione tantum abscedat, neque ullum ejusmodi incommodum secum trahat, retingi possit locus in hunc modum:

*Unde tibi reditum curto subtemine Parcae
 Rupere.*

In voce *curtus* saepius peccatum est a Librariis, dum modo *curvus*, modo *certus* pro eo substituant; de quo vide Nic. Heinsium ad Ovidii Fastos II, 408. & 645. Unde Parcae, ait, *rupere tibi reditum brevi vitae tuae flamine*. Contra Juvenalis Sat. X, 252. de Nestore.

*Attendas quantum de legibus ipse queratur
 Fatorum, & nimio de flamine.*

Quod si ne hoc quidem tibi placeat; tum, si me audies, vulgatam lectionem sic explicabis; ut *subtemine* non ad *rupere*, sed ad *Parcae* referatur. *Parcae certo subtemine*, id est, *quae certum flamen nere solent*, absolute & per defectionem dictum, ut Macrobius loquitur Saturnal. VI, 8. Sic Virgilius, Aen. III, 618.

domus sanie dapibusque cruentis.

VI, 187.

Ipse Quirinali lituo.

I, 171.

Intus aquae dulces, vivoque sedilia saxo.
 atque alia id genus plura.

18. AEGRIMONIAE DULCIBUS ALLOQUIIS] Ita quidem exhibent codices scripti, tam aliorum quam nostri; neque in ullo vidi conjunctionem et additam, nisi inter lineas, ut habent Battelianus, Regiae Societatis, Graevianus, Reginensis. Solus Magdalenensis in ipso versu perperam statuit, *Dulcibusque alloquiis*. Ergo hac lectione admitta, necessario cum interpretibus explicandum erit, *Vino cantuque alloquiis* (sive quae alloquia &

solatia sunt) *deformis aegrimoniae*. Et sic quidem Graeci παραμύδιον ἀτυχίας, παραμύδιον κακοπραγίας &c. *alloquium infortunii, egestatis*. Sed non opinor tam quaerendum est, quid Graeci dicere ausi sint, quam quid Romanorum aures severiores propitiae accipere possint. Neque vero unum hic adducunt locum Latini scriptoris, quo *aegrimoniae alloquium* aut simile quid reperitur. Sane *alloqui* est *solari*, & *alloquium* & *allocutio* est *consolatio*: sed ea semper ad personam aegram referuntur, numquam (ut hic volunt) ad aegritudinem ipsam. Sic in iis quae citant, Senecae & Catulli,

*Alios parentes alloqui in luctu decet,
 Tibi gratulandum est.*

*Quem tu quod minimum facillimumque est,
 Quae solatus es allocutione?*

& illo Statii Theb. VI, 46.

solatur Adrastus

Alloquiis genitorem ultro.

& XI, 196.

Cooperat & leni genitor mulcere furentem

Alloquio.

in his, ut vides, non *alloqui luctum*, *alloqui furorem* dicitur; sed personas lugentes & furentes. Ut profecto magis ex linguae Latinae usu fuerit: si & vel ac interjecto sic legeretur,

Illic omne malum vino cantuque levato

Deformis aegrimoniae, &c dulcibus alloquiis.

Et facile quidem *A c a* praecedentibus *A e* absorberi poterant; & alioqui sollemne est Librariis omittere particulas, ubi in versus scansione necessariae non sunt. Jam autem constructio erit, *Illic levato omne malum aegrimoniae vino cantuque ac dulcibus alloquiis*. *Malum aegrimoniae*, ut Carm. II, 13.

dura navis,

Dura fugae mala, dura belli.

Dulcibus vero alloquiis quid hic denotent, jam considerandum. Et primo commode interpretari possis, *dulcibus sodalium alloquiis*; neque enim solus, opinor, & sine conviva *vino* se invitaverit Achilles. Quippe jocosus sodalium confabulatione-

XIV.

AD MAECENATEM.

MOLLIS inertia cur tantam diffuderit imis
 Oblivionem sensibus,
 Pocula Lethaeos ut si ducentia somnos
 Arente fauce traxerim,
 5 Candide Maecenas, occidis saepe rogando:
 Deus, Deus nam me vetat.
 Inceptos, olim promissum carmen, Iambos
 Ad umbilicum adducere.
 Non aliter Samio dicunt arfisse Bathyllo
 10 Anacreonta Teïum,
 Qui persaepe cava testudine flevit amorem
 Non elaboratum ad pedem.

Ureris

tionibus miscenda & temperanda erant Bacchi mu-
 nera: ut Noster Carm. I, 27.

*dicat Opuntiae
 Frater Megillae, quo beatus
 Vulnere, qua pereat sagitta.
 Cessat voluntas? non alia bibam
 Mercede.*

Atque ita Serm. I, 5. Sarmenti, ait, & Cicerri
 facetiis exhilarati,

Prorsus jucunde caenam producimus illam.

& Serm. II, 6. suaves sermones inter vina sparge-
 bantur;

*prout cuique libido est,
 Siccat inaequales calices conviva, solutus
 Legibus insanis, seu quis capit acria fortis
 Pocula, seu modicis uestis laetius. Ergo
 Sermo oritur, non de villis domibusve alienis &c.*

Ergo praeter vinum & cantum, dulcia etiam allo-
 quia in maeroris solatium bene hic advocat Chi-
 ron: plane ut Valerius Flaccus I, 250.

*Hanc vero, o Socii, venientem in litore laeti
 DULCIBUS ALLOQUIIS & ludo educite noc-
 tem.*

Nec multum absimile illud Aufonii in Protre-
 ptico:

*Sic neque Peliden terrebat Achillea Chiron
 Thessalico permixtus equo; nec pinifer Atlas
 Amphitryoniaden puerum: sed blandus uterque
 Mitibus alloquiis teneros mulcebat alumnos.*

& ejusdem Valerii VII, 373.

*Dat dextram vocemque Venus, blandisque pa-
 ventem*

Alloquiis, junctoque trahit per moenia passu.

Vel secundo intelligere poteris, *dulcibus mulie-
 rum alloquiis*, blandis susurris, *εὐχαις* Ο ΑΡΙΣ-
 ΜΟΙΣ: ut Venerem ipsam verecunde his verbis
 obumbret. Ergo tria hic aegrimoniae remedia
 proponuntur, *vinum, cantus, & Venus*. Quae si-
 militer una jungit & Ovidius Amor. III, 10.

Cur ego sim tristis, cum sit tibi nata reperta,

*Regnaque, quam Juno, sorte minore regat?
 Festa dies Veneremque vocat, cantusque, me-
 rumque:*

Haec decet ad dominos munera ferre deos.

Et quod majus est, ipsa Thetis hoc Achilli con-
 silium dedit, ut ad sollicitudines levandas convi-
 viis & Venerē uteretur, Iliad. Ω. v. 130.

Ureris ipse miser: quod si non pulchrior ignis
 Accendit obsessam Ilion,
 15 Gaude forte tua. me libertina, neque uno
 Contenta, Phryne macerat.

XV.

AD NEAERAM.

Nox erat, & caelo fulgebat luna sereno
 Inter minora sidera;
 Cum tu magnorum numen laesura Deorum
 In verba jurabas mea,
 25 Arctius atque edera procera adstringitur ilex,
 Lentis adhaerens brachiis:

DUM

Τένον ἴμεν, τίο μέγιστος ὀδύρομενος καὶ ἀχρεῖαν
 Σὴν ἔδειαι κραδίην, μεμνημένους ἔτε τι σίτου,
 Οὐτ' εὐνῆς; ἀγαθὸν δὲ γυναικί περ ἐν φιλοπόνητι
 Μισοῦσθαι.

Sic & Noster Carm. I, 9. amico suo confulit, ut
 Donac virenti canities abesse morosa (plane ut hic,
 Dumque virent genua, & decet) non sperneret me-
 rum, nec choreas, nec dulces amores, nec lenes sub
 noctem susurros. Tales intellexit Statius Silv. II, 1,
 de Glauca Melioris puero, v. 230.

tu pectora mulce,
 Tu prohibe manare genas; noctesque beatas

DULCIBUS ALLOQUIIS, & vivis vultibus imple.
 3. UT SI DUCENTIA SOMNOS] Ut si habent E-
 ditio princeps, codex Reginensis a manu prima,
 Petrensis, & Bodleianus. Sed Lofcherus cum
 Magdalenensi, & Batteliano,

Pocula Lethaeos VELUTI ducentia somnos:
 Graevianus perperam, Lethaeos uti ducentia: &
 Galeanus, uti si duc. Retinemus vulgatam ut sr.
 Sic alibi Serm. I, 1. v. 46.

ut si
 Reticulum panis venales inter onusto
 Forte vehas humera.

Et vers. 90.
 ut si quis asellum
 In campum doceat parentem currere fraenis.
 & II, 8. v. 58.

Rufusposito capite, ut si
 Filius immaturus obisset, flere.
 Ceterum versum hic septimum,
 Inceptos olim promissum carmen Iambos,
 de hoc toto libro accipere, qui nunc Epodon in-
 scribitur: quod miror interpretes non animadver-
 tisse. Sic Epist. I, 19.
 Parios ego primus Iambos

Ostendi Latio.
 & Epist. II, 2. v. 59.
 Carmine tu gaudes, hic delectatur Iambis.
 Utrobique intelligit librum hunc Epodon. Nam
 Iambos simplices diu ante ostenderant Latio Tra-
 gici alique. Porro, quod addubitat Porphyrio,
 utrum olim inceptos, an olim promissum constru-
 endum sit; equidem posterius probo, ut Poët. Art.
 V. 45.

Hoc amet, hoc spernat promissi carminis auctor.
 & significat magnam fuisse hominum de his Epo-
 dis expectationem.

3. NUMEN LAESURA DEORUM] Doctissimus Nic.
 Heinsius, Forte, inquit, Lusura. Sed nihil est o-
 pus. Ludere, fallere, laedere deos aequè quidem
 apud Auctores occurrunt. Sed laedere hic, ut for-
 tius verbum & atrocius, sententiae magis conve-
 nit; & Neaeram perjurii sui poena magis terri-
 tat.

DUM pecori lupus, & nautis infestus Orion
 Turbarit hibernum mare,
 Intonsosque agitarit Apollinis aura capillos,
 10 Fore hunc amorem mutuum:
 O dolitura mea multum virtute, Neaera.
 Nam si quid in Flacco viri est,
 Non feret assiduas potiori te dare noctis;
 Et quaeret iratus parem.
 15 Nec semel offensi cedit constantia formae,
 Si certus intrarit dolor.
 Et tu, quicumque es felicior, atque meo nunc
 Superbus incedis malo;

v. 8. VULG. TURBARET. 9. AGITARET. 15. OFFENSÆ. 17. AT.

Sis

8. TURBARET HIBERNUM MARE] Vidé modo totum locum:

*Cum tu magnorum numen laesura deorum,
 In verba jurabas mea,
 Dum pecori lupus, & nautis infestus Orion
 Turbarit hibernum mare,
 Intonsosque agitarit Apollinis aura capillos,
 Fore hunc amorem mutuum.*

ubi ordo est, amorem hunc mutuum FORE, dum Orion TURBARET, & aura AGITARET. Et jam sentis, opinor, male convenire hæc, & futura præteritis jungi. Quippe fore ad tempus futurum spectat; turbaret & agitarit ad præteritum. Certe & sensus & Latinitas poscit, ut turbaret vel turbaverit hic reponatur:

TURBARIT hibernum mare,

Intonsosque AGITARIT Apollinis aura capillos. ut infra Epod. XVI. Sed juremus in hæc, simul imis saxa renarint, Padus laverit, Apenninus procurrerit, amor junxerit. Et sic clare exhibet codex Bodleianus: cui adde alium Barthio visum Advers. XXXVII, 15, & editionem Lofcheri anno MCCCCXCVIII.

15. NEC SEMEL OFFENSÆ] Oleum hic & operam perdunt Interpretes, dum colorem aliquem his versibus inducere laborant,

*Nec semel offensæ cedit constantia formae,
 Si certus intrarit dolor.*

Offensus, aiunt, interdum active significat, non qui offenditur, sed qui alium offendit; & tum idem valet, ac ingratus, odiosus, invisus. Verum quidem hoc; & Ciceronem aliosque sic eo ver-

bo usos non diffitemur. Ergo hæc demum secundum ipsos exoritur sententia: *Nec constantia mea cedit formae tuæ semel offensæ vel invisæ mihi.* Sed rogo vos, quid causæ erat, cur forma Neerae Horatio invisæ foret? non enim vetula jam facta erat, non morbo aliquo deturpata; nihil horum vel verbo significatur. Formam quidem ejus nunc cum maxime amabat Noster; sed mores, nequitiam, inconstantiam, perfidiam, aversum in se animum & rivali suo deditum, jam coeperat odisse. Quorsum autem illud cedit? enimvero id satis indicat magnam ejus formæ potentiam, qua verendum erat, ne quantacumque Nostri constantia etiamnum, labascere & vinci posset. Quid enim mirum, si formæ offensæ & invisæ non cederet? si non illam deperiret, quam turpem jam & deformem esse crederet? Nunc vides, opinor, tot interpretes meram hic caliginem pro luce offudisse. Quid multa? Corrigen- dus est locus, librorum audacia & ignorantia corruptus; qui lectionem veram offensi ideo immutabant, ut cum formæ; substantivo ut putabant suo, genere & casu conveniret. Id quod fecerunt iis male cessisse sciunt, qui membranas veteres manibus versarunt.

*Nec semel offensi cedit constantia formae,
 Si certus intrarit dolor.*

perspicua sententia; nec constantia mei semel laesi & irati cedit formæ tuæ, ubi vere indoluero. Numquam alio sensu vocabulum hoc Noster usurpas; ut mox Carm. XVII.

Infamis Helenæ Castor offensus vicem.

Serm,

20 Sis pecore & multa dives tellure licebit,
 Tibique Pactolus fluat,
 Nec te Pythagorae fallant arcana renati,
 Formaue vincas Nirea;
 Eheu translatos alio maerebis amores:
 Ast ego vicissim risero.

XVI.

AD POPULUM ROMANUM.

ALTERA jam teritur bellis civilibus aetas;
 Suis & ipsa Roma viribus ruit.

Quam

Serm. II, 1.

Ingenio offensi, aut laeso dolere Metello;

& Epist. I, 7.

Offensus damnis.

Nondum itaque amor Neerae nuntium remis-
 rat: sed jam nunc in perpetuum facturum mina-
 tur; si pergat laedere. Nam quod illa forte prae-
 formae fiducia speret, se una falsa lacrimula do-
 lorem ejus facile restincturam esse: id eam fru-
 stra expectare. Quippe se, ubi semel perdoluerit,
 numquam postea in gratiam rediturum; sed *con-*
stanter in proposito permanfurum: contra ac vulgo
 amatores solent; qualis Ovidius Amor. III, 12.

*Luctantur, pectusque leve in contraria tendunt,**Hac amor, hac odium: sed, puto, vincit a-*
*mor.**Nequitiam fugio: fugientem forma reducit.**Aversor morum crimina: corpus amo.*

Porro & Acron Scholiafles non aliter, ac nunc
 nos, legisse olim videtur: sic enim verba enarrat:
Tunc constantia amatoris cedit formae mulieris, quan-
do laesus non audet abscedere. Et hoc est quod dicit:
si offensus fuero, non cedam formae tuae, id est,
non tibi serviam, non perseverabo, injuriam passus.
 Rectissime. Si cui tamen haec non plene satisfac-
 iunt: is per me licet vulgatam lectionem sic in-
 terpretetur, ut *forma* figurate ipsam Neeram si-
 gnificet: & tum sententia sit; Nec constantia mea
 cedet tibi, o formosa Neera, semel mihi invi-
 sae: ut illud Propertii II, 4.

Cynthia, forma potens; Cynthia, forma levis.
 Sed hoc durius est; & prior, ni fallor, explica-

tio pluribus placebit.

17. AT TU, QUICUMQUE ES] Ita nunc ubique
 editur, AT TU, Aldo ut opinor Manutio prae-
 cunte. Sic Ovidius in Remed. Amor. v. 371.

At tu, quicumque es, quem nostra licentia lae-
 dit.

& Art. Amat. III, 683.

Sed te, quaecumque es, moderate injuria turbet.
 Lucanus IX, 538.

At tibi, quaecumque es, Libyco gens igne di-
 remta.

Tibullus I, 5.

At tu, qui potior nunc es, mea fata caveto.

Tamen, cum & veteres editiones, & membra-
 nae aliorum ac meae omnes praeter unam ex re-
 centioribus ET TU hic exhibeant, placet hic an-
 tiquam lectionem retinere. Et tu, etiam tu, qui-
 cumque es, maerebis amores alio translatos, pari-
 ter atque ego nunc maereo. Sic infra XVII, 45.

Et tu (potes nam) solve me dementia.

2. SUIS ET IPSA] Doctissimus Barthius in Ad-
 vers. XXXIX, 9. vix dubium sibi ait esse, quin
 Flaccus sic scripserit,

*Altera jam teritur bellis civilibus aetas,**Suis ut ipsa Roma viribus ruit.*

hoc est, altera jam aetas est, ut, sive ex quo;
 Roma suis ipsa viribus ruit. Certe talis ejus par-
 ticulae significatio familiaris est bonis scriptoribus.
 Nihil tamen hic mutaverim; tum quia omnes co-
 dices & Grammatici veteres, qui saepe hunc ver-
 sum citant, sic ubique exhibent; tum quia se-
 quentia refragantur. Non enim id dicit, quod

Tt 2

Bar-

- Quam neque finitimi valuerunt perdere Marfi,
 Minacis aut Etrusca Porfenaë manus,
 5 Aemula nec virtus Capuae, nec Spartacus acer,
 Novisve rebus infidelis Allobrox;
 Nec fera caerulea domuit Germania pube,
 Parentibusve abominatus Hannibal;
 Impia perdemus devoti sanguinis aetas:
 10 Ferisque rursus occupabitur solum.
 Barbarus heu cineres insistet victor, & Urbem
 Eques sonante verberabit ungula:
 Quaeque carent ventis & solibus ossa Quirini
 (Nefas videre) dissipabit insolens.
 15 Forte quid expediat, communiter, aut melior pars,
 Malis carere quaeritis laboribus?

V. 6. VULG. NOVISQUE. 8. PARENTIBUSQUE.

Nul-

Barthius autumat; sed ideo Romam jam suis viribus ruere, quia altera etiam aetas civilibus bellis teratur: adeo ut non prior, sed posterior & sua aetas ruinam rebus Romanis minaretur; ut vers. 9.

Quam neque finitimi valuerunt perdere Marfi —

Impia perdemus devoti sanguinis aetas.

6. NOVISQUE REBUS INFIDELIS] Lege hic & versu octavo *ve* pro *que* in hunc modum;

Aemula nec virtus Capuae, nec Spartacus acer,

Novisve rebus infidelis Allobrox;

Nec fera caerulea domuit Germania pube,

Parentibusve abominatus Hannibal.

Quid enim Allobrogibus cum Spartaco, aut quid Hannibali cum Germanis? Anne hi una Romanis bellum intulerunt, ut particula *QUE* conjungendi fuerint? Immo vero lege *VE*, quod aequè disjungit, & perinde hic valet, ac *Neque*. *Nec Capua, nec Spartacus, aut Allobrox.* Ita Noster Carm. III, 23.

Nec pestilentem sentiet Africum

Secunda vitis, nec sterilem seges

Robiginem, aut dulces alumni

Pomifero grave tempus anno.

& Serm. I, 6. v. 58.

Si neque avaritiam, neque sordes, aut mala lustra:

ut ibi legendum esse pluribus ostendam ad ipsum locum. Vulgo circumferentur ibi *Nec & Ac.*

15. FORTE QUID EXPEDIAT] Ita omnes scripti editique. Sed valde laborant Interpretes in expedienda verborum constructione:

Forte quid expediat, communiter, aut melior pars, Malis carere quaeritis laboribus.

Julius Scaliger ad hunc modum verba ordinat, *Forte communiter quaeritis, quid expediat; aut melior pars quaeritis carere laboribus.* Atqui hoc, inquit, *idem est.* Et proinde censura sua critica totum hunc locum damnat. Sane *quid expediat* nihil aliud notare potest, quam *quid utile sit*; eodem autem recidunt quid utile sit, & malis laboribus carere. Cicero Epist. ad Famil. V, 19. *Est enim res profecto maxima: quid rectum sit, apparet: quid expediat, obscurum est;* & pro Marcello c. 10. *Multi dubitant, quid optimum esset; multi, quid sibi expediret; multi, quid deceret; nonnulli etiam, quid liceret.* Ovidius Pont. II, 2.

Cura, quid expediat, prius est, quam quid sit honestum:

Et cum fortuna statque cadique fides.

Alii hoc ordine verba contextunt; *Forte communiter aut melior pars quaeritis, quid expediat carere malis laboribus:* in quam sententiam gregatim pedibus accedunt Lambinus, Torrentius, Dacierius aliique. Sed quod pace eorum dictum velim,

Nulla sit hac potior sententia: Phocaeorum

Velut profugit exsecrata civitas

Agros atque lares patrios, habitandaque fana

20 Apris reliquit & rapacibus lupis:

Ire, pedes quocumque ferent, quocumque per undas

Notus vocabit, aut protervus Africanus.

Sic placet? an melius quis habet suadere? secunda

Ratem occupare quid moramur alite?

25 Sed juremus in haec: Simul imis saxa renarint

Vadis levata, ne redire sit nefas:

Neu conversa domum pigeat dare lintea, quando

Padus Matina laverit cacumina;

In mare seu celsus procurrerit Apenninus,

30 Novaque monstra junxerit libidine

Mirus

lim, numquam ex illis verbis sic positus excident eum sensum, quem sibi confingunt. Sic enim explicare volunt; *Quid expediat carere, hoc est, quid subveniat, promoveat, adjuvet, quid auxilio & adjumento sit, ut careatis.* Enimvero aliud plane notarent ea verba, ab auctoris mente profus alienum. *Quaeritis, quid expediat carere malis laboribus;* hoc esset, *quid referat, quid attineat, quid juvet, quid commodi apporet.* Atqui valde expedit, permagni refert, permultum attinet malis laboribus liberari: ut stultum sit de hoc quaerere & deliberare. Ut ne addam vitiosissimam fore hoc pacto verborum collocationem: nam *carere quaeritis*, ut loco se mutuo contingunt, ita in constructione non sunt separanda: Ergo vir egregius Janus Rutgersius in Venufinis Lectionibus aliam viam insitit: sic enim corrigendum esse pronuntiat;

Forte (quod expediat) communiter, aut melior pars Malis carere quaeritis laboribus?

quod sic explicat: *Fortasse vel communiter (quod optimum quidem erat) vel si id non potest, melior saltem pars laboribus carere quaeritis?* Atqui eo sensu *expediat* potius dicendum foret, quam *expediat*. Nos emendationem ipsam viro elegantissimo libenter acceptam referimus: sed nostra & nova interpretatione donatam proponimus. Sic enim precatationis sensu verba enarranda sunt; Forte, *(quod expediat, hoc est, quod proficit, quod utile & salutare sit, quod bene eveniat, quod*

bene & feliciter vertat, quod bonum felix faustum-que sit) aut omnes, aut certe major pars quaeritis malis laboribus carere, sive de remedio civilibus bellis inveniendone consultatis? Noli dubitare, quin veram hic Horatii manum, veramque adeo sententiam habeas: ita omnia clara sunt & conspicua, & de ritu Romanorum sollemni sumta, Nam deliberationes & consultationes, ut hic, fere semper simili precatatione auspiciari mos erat. Livius I, 28. *Tullus Metium benigne alloquitur: quod bene vertat, castra Albanos Romanis castris jungere jubet.* Et III, 26. *Rogatus, ut (quod bene verteret ipsi reique publicae) rogatus senatus mandata audiret: & ibidem 34. Populum ad concionem advocaverunt; & (quod bonum faustum felixque reip. ipsis, liberisque eorum esset) ire & legere leges propositas jussere.* Cato de Re Rustica c. 142. *Impera suoveiaurilia circummagi cum divis volentibus, quodque bene eveniat.* Vide plura apud eruditissimum Briffonium de Formulis. Porro hanc loci hujus sententiam esse eo magis apparet, quod mox sequatur,

Sic placet? an melius quis habet suadere?

Placet enim illud ex formula sollemni itidem petitum est: Cum enim consulebant, sic loquebantur, *Placetne? Quid fieri placet?* & in decernendo, *Placere senatus*, vel, *Non placere*: de quibus vide eundem Briffonium. Nihil amplius addam in re certa; illud tantum monebo, per interrogatio-

- Mirus amor; juvet ut tigris subsidere cervis,
 Adulteretur & columba milvio;
 Credula nec rivos timeant armenta leones;
 Ametque falsa levis hircus aequora.
- 35 Haec & quae poterunt reditus abscindere dulcis,
 Eamus omnis exsecrata civitas,
 Aut pars indocili melior grege: mollis & exspes
 Inominata perprimat cubilia.
- 40 Vos quibus est virtus, muliebrem tollite luctum,
 Etrusca praeter & volate litora.
- Nos manet Oceanus circumvagus arva beata;
 Petamus arva, divites & insulas:
 Reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis,
 Et inputata floret usque vinea;
- 45 Germinat & numquam fallentis termes olivae,
 Suamque pulla ficus ornat arborem;
 Mella cava manant ex ilice; montibus altis
 Levis crepante lympa defilit pede.

v. 33, Vulg. FLAVOS.

Illic

nem haec efferri debere, ut recte annotat Porphyrio,

Malis carere quaeritis laboribus?

quod tamen editiones perperam neglexerunt.

33. CREDULA NEC FLAVOS] Ita editiones veteres & major pars codicum. Leidensis & Magdalenensis SAEVOS, cum quibusdam Lambini. Utrumque nempe corruptum erat ex vero, quod in quattuor Blandiniis longe optimis reperit Cruquius: cui tamen bene monenti nemo editorum haecenus obtemperavit.

Credula nec RAVOS timeant armenta leones. ut *rava lupa* Carm. III, 27. Sic apud Ciceronem Acad. II, c. 33. ubi *mare nunc purpureum, nunc ravaum* dicitur, citante Nonio Marcello; codices, qui nunc habentur, *flavum* pro *ravo* substituunt. Glossae Philoxeni, *Ravus, καρός*: corrige *καροπός*; quod & vidit doctissimus Vulcanus. Atqui *καροπός* notissimum leonis epitheton est Homero & aliis Graecis.

39. VOS QUIBUS EST VIRTUS] Sic codices ubi-

que: sed in excerptis Bodleianis annorum cccc. reperi sine ulla litura,

Vos quibus est ANIMUS, muliebrem tollite luctum. Utrumque probum est, ut nescias utrum utrius glossema sit. Noster Epist. I, 1.

Est animus tibi, sunt mores, & lingua fidesque. Cicero Offic. II. *Despiciunt autem eos & contemnant, in quibus nihil virtutis, nihil animi, nihil nervorum putant.* Virgil. Aen. V. 363.

Nunc si cui virtus, animusque in pectore praesens.

Aen. X, 712.

Non cuiquam irasci propiusve accedere virtus.

& mox de re eadem v. 715.

Non ulli est animus stricto concurrere ferro.

Valerius Flaccus III, 679.

Vos, quibus & virtus, & spes in limine primo.

Cicero de Consulatu suo (Epist. ad Attic. II, 3.)

Interea cursus, quos prima a parte juventae,

Quosque adeo Consul virtute animoque petisti.

48. LYMPHA DESILIT PEDE] Codices aliquot

NIM.

- Illic injussae veniunt ad mul&tra capellae,
 50 Refertque tenta grex amicus ubera;
 Nec vespertinus circumgemit ursus ovile,
 Nec intumescit alta viperis humus:
 Pluraque felices mirabimur; ut neque largis
 Aquosus Eurus arva radat imbribus,
 55 Pingua nec siccis urantur semina glebis;
 Utrumque rege temperante caelitem.
 Non huc Argoo contendit remige pinus;
 Neque impudica Colchis intulit pedem:
 Non huc Sidonii torserunt cornua nautae,
 60 Laboriosa nec cohors Ulixei.
 Nulla nocent pecori contagia: nullius astri
 Gregem aestuosa torret inpotentia.
 Juppiter illa piae secrevit litora genti;
 Ut inquinavit aere tempus aureum,
 65 Aere dehinc ferro duravit secula: quorum
 Piiis secunda, vate me, datur fuga.

XVII.

NYMPHA; quod magnos patronos & fautores nactum est. Retinemus tamen hic LYMPHA, ut & supra Carm. III, 13, v. 12. quem locum vide.

63. SECREVIT LITORA GENTI] Tres codices Torrentii cum Galeano nostro SACRAVIT. Quod eodem fere recidit: si enim *secrevit* ea litora piae genti, etiam *sacraavit*, sive dicavit ei ut propria. Manilius III.

*His regimen natura dedit, propriaeque sacraavit
 Unicuique vices.*

inde *secreta sedes*, & *sacrata sedes* Virgilio, sensu fere eodem. Zulichemianus SECREVIT. Sed retinemus SECREVIT, ut & plurium membranarum auctoritate fultum, & omnibus editionibus receptum. Nemesianus Eclog. I, v. 17.

Secreti pars orbis habet, mundusque piorum.?

65. AERE, DEHINC FERRO] Sic libri editi. Sed codices nostri Leidensis, Reginensis, Magdalenensis, Battelianus, Petrensis,

AEREA dehinc ferro duravit saecula, quorum
 Piiis secunda, vate me, datur fuga.

Quin & Galeanus habet *Aera*, cum e minuto supra scripto. *Dehinc* autem sic unicam syllabam faciet, ut Virgil. Aen. IX, 480.

caelum dehinc questibus implet.

& Ovid. Fast. VI, 788.

Dehinc erit, Orion, aspicienda mihi.

Tolerari tamen non potest haec lectio, quia *quorum* eo pacto ad saecula aerea referretur: atqui haec scribente Horatio *ferrea* aetas jam diu processerat. Huic tamen difficultati medetur eruditissimi Graevii emendatio; qui, ut Heinsius in libri sui margine memorat, sic olim legebat:

— QUORSUM

Piiis secunda, vate me, datur fuga.
 ubi *quorsum*, opinor, sic explicabat, *Ad quae litora, ad quae beata arva & divites insulas.* Et eodem sensu QUO NUNC, fortasse melius, reponere potuisset. Sed impedita & coacta erit constructio, si *quorsum* vel *quo nunc*, tot verbis intervenientibus, ad *litora* referantur: & multo quidem impeditior, nisi *aerea* scribas, non *aere*.

HORATIUS: CANIDIA.

JAM jam efficaci do manus scientiae;
 Supplex & oro regna per Proserpinae,
 Per & Dianae non movenda numina,
 Per atque libros carminum valentium

Refixa

5. REFIXA CAELO DEVOCARE SIDERA] Editio Veneta princeps, & Lofcheriana DEFIXA habent; at Veneta altera anni 1490. REFIXA. Inde in fequentibus nunc hoc, nunc illud receptum est, pro vario editorum palato & judicio. Sane praeter unum librum Torrentii & alterum Barthii Advers. XXXVII, 25. plures ex nostris defixa habent, ut Leidensis; Zulich. Graevianus, Galei, Petrensis. Et de defixionibus magicis res nunc notissima est, & loca scriptorum jam ab aliis citata. Virgilius Ciri v. 375.

*Pergit Amyclaeo spargens altaria thallo
 Regis Iolciaci animum defigere votis.*

Auctor Herculis Oetaei v. 524.

*Tunc verba moriens addit: Hoc, inquit, magae
 Dixere amorem posse defigi malo.*

Plin. Hist. Nat. XXVIII, 4. *Defigi quidem divis deprecationibus nemo non metuit.* Seneca de Beneficiis VI, 35. *Execraris enim illum, & caput sanctorum tibi dira imprecatione defigis.* Sed in his omnibus quis non animadvertit, utut metaphorice hic accipiatur *defigere*, tamen ex propria & nativa significatione adhuc aliquid retinere; *Defigi enim beneficiis* sic vere dicitur, ut *defigi pavore, stupore, defixus malis animus*. Numquam itaque commisit Horatius, (neque quisquam alius poetarum id fecit) ut eadem in sententia tam diversas & contrarias ideas poneret; ut sidera & defixa sint, & simul de caelo derapta & devocata. Quare legendum cum Blandiniis codicibus, & nostris Reginensi, Batteliano, & Regiae Societatis,

REFIXA caelo devocare sidera;

Et sic plane Acron manuscriptus in Bibliotheca Societatis Regiae: nam vulgati perperam habent *Defixa*. Neque aliter Cruquii commentator vetus: *Refixa*, ait, *deiracta, evulsa, ut Virgilius Aen. V, 360.*

Neptuni sacro Danais de poste refixum.
 cui addas alium locum magis appositum, ibidem 527.

coelo seu saepe refixa

Transcurrunt, crinemque volantia sidera ducunt. Ideo autem *refixa* incantationibus sidera, quia lioqui naturaliter affixa sunt. Plinius Hist. Nat. I, 8. *Hinc redeamus ad reliqua naturae.* Sidera, quas affixa diximus mundo &c. & ibidem, 14. *Sed aritudo cogit errantes stellas minores luna videri: sic affixa caelo solis fulgor interdum non cerni.*

II. UNXERE MATRES [LIAE] Editio Veneta princeps, *unxere*: at altera anni 1490. cum Lofcheriana *LUXERE*: posteriores nunc hoc, at facpius illud pro captu editorum. Par quoque diversitas in codicibus scriptis. Blandinii quattuor, cum pluribus Lambini & Torrentii, duobus Pulmanni, uno Barthii Advers. XXXVII, 15. & Nostris Graeviano, Zulich. Batteliano, Regiae Societatis, Petrensi, Bodleianis duobus, *UNXERE*. Contra, praeter Lambini aliquot, & Torrentii unum, duos Pulmanni & Bersmanni totidem, totidemque Lucentes omnium vetustissimos, (ut ait Michael Brutus) Leidensis noster & Galeanus, & a prima manu Reginensis, & pro varia lectione Petrensis & Bodleianus alter, *LUXERE*. Atque hanc lectionem in priore Editione Lambinus securus est, & egregie explicavit; postea pertinacia quorundam fatigatus & victus aut mutavit sententiam, aut certe dubius haesit. Neque vero mirum est illud *unxere*, utpote facilius & de medio petum, piures advocatos reperisse. Notum enim illud Virgillii;

*corpisque lavant frigentis & unguunt.
 & illud Ennii;*

Tarquinius corpus bona femina lavit & unxit.
 Ovidius Fast. IV. 853. de Remi cadavere,
*Arfurosq; artus unxit; fecere quod ille,
 Faustus & maestas Acca soluta comas.*
 & Epist. Ariadnae 123.

Nec postus artus unget amica manus.
 Ego vero eam ipsam ob causam hoc a Librariis, alterum ab Auctore profectum esse nullus dubito.

Unxero

- 5 Refixa caelo devocare sidera;
 Canidia, parce vocibus tandem sacris,
 Citumque retro solve, solve turbinem.
 Movit nepotem Telephus Nereium,
 In quem superbus ordinarat agmina
 10 Mylorum, & in quem tela acuta torserat.
 Luxere matres Iliae addictum feris
 Alitibus atque canibus homicidam Hectorem;

V. II. Vulg. UNXERE.

Post-

Unxere enim quis de plebe literatorum reponere potuit, Luxere nemo nisi apprime eruditus. Deinde illud vide, *Matres Iliae unxere*, hoc est, omnes matronae Iliades. Id vero qui fieri potuit? aut quid attinuit tali officio tot manus adhiberi? Ungebat cadaver aut pollinctores, aut propinqui, aut certe pauci. Inde in Miseni funere, Aeneid. XI, 218.

PARS calidos latices & abena undantia flammis Expediunt, corpusque lavant frigentis, & unguunt. At omnes Teucri ibi luxere Misenum, ut hic omnes Iliades luxere Hectorem: v. 212.

Nec minus interea Misenum in litore Teucri Flebant, & cineri ingrato suprema ferebant, & 220.

Fit gemitus: tum membra toro deserta reponunt. Recta igitur & genuina lectio est.

LUXERE matres Iliae addictum feris Alitibus atque canibus homicidam Hectorem: quod vocabulum satis significat sollempni funeris pompa Hectorem sepultum esse. Recte enim animadvertit Lambinus, frustra id cavillante Torrentio, sollempnes illos ploratus & luctus, non nisi praesente mortuo corpore, esse solitos usurpari. Inde toties poetis junctim proferuntur ea verba, ἀκλαυτος καὶ ἄταφος, *indefestus & insepultus*: quia numquam *defestus* dicitur, qui sepulchro caruit. Euripides Phoenissis.

Ἐάν δ' ἀκλαυτον, ἄταφον, οἰωνοῖς βροάν.
 Et ita bis terque alibi, citante Lambino. Quibus adde Homeri illud de Elpenore Odyss. Δ. v. 53.

Σῶμα γὰρ ἐν μεγάρῳ Κίρκης καταλείπουμεν ἡμεῖς.
 Ακλαυτον καὶ ἄταπτον, ἐπεὶ πόνος ἄλλος ἔπειγε.
 & v. 74.

Μὴ μ' ἀκλαυτον, ἄταπτον ἰὼν ὅπιδεν καταλείπειν.
 Virgilius Aen. XI, 372.

Nos animae viles, inhumata infletaque turba. Quid quod, si ex praeepto suo *samam* & historiam hic *secutus* est Flaccus, numquam dicere po-

tuit, matres Ilias Hectorem unxisse. Lotus enim & unctus & nitidis vestibus indutus est Hector in tentorio Achillis; priusquam Ilium deportandus Priamo redderetur: Iliad. Ω. 582.

Διωῶς δ' ἐκκαλέσας λήθαι κέλετ' ἀμφὶ τ' ἀλείψαι.
 Τὸν δ' ἐπεὶ δὴ θυμῶν ἔβουεν καὶ χροῖσαν ἰλαίω,
 Ἀμφὶ δὲ μιν φῶρος καλὸν βάλων ἠδὲ χιτῶνα.

Neque vero unctionem illam a Troadibus iteratam esse aut ulli usui fuit, aut poeta vel verbulo indicavit. At *luxisse* eum matres Iliadas multis verbis ibi memorat; primo enim praedicat Priamus sollempnem *luctum* per novem dies extrahendum esse, v. 664.

Ἐννῆμαρ μὲν καὶ αὐτὸν ἐνὶ μεγάροις ΓΟΑΟΙΜΕΝ.
 Deinde, ubi Trojam delatum est cadaver, & in lecto positum v. 720. (nihil hic de repetita lotione aut unctioe aut vestitu) αἰοιδούς θρήνων ἐξάρχους ποῖτας *sive praeficos planctuum principes* constituiebant, quibus adgements responderent mulieres; v. 522.

Οἱ μὲν ἄρ' ἐθρήνεον· ἐπὶ δ' ἐσενάχοντο γυναῖκες.
 Deinceps vero Andromache, & postea Hecuba, & tertia tandem Helena, lamenta ceteris feminis ordiebantur:

Τῆσιν δ' Ἀνδρομάχη λευκάλενος ἤρχε γόοιο.
 & v. 745.

Ὡς ἔφατο κλαίοντα· ἐπὶ δ' ἐσενάχοντο γυναῖκες.
 Τῆσιν δ' αὖδ' Ἐκάβη ἀδινῶ ἐξῆρχε γόοιο.
 & v. 760.

Ὡς ἔφατο κλαίοντα· γόον δ' ἀλίαν ὄρειε.
 Τῆσιν δ' αὖδ' Ἐλένη τρίτατη ἐξῆρχε γόοιο.
 & v. 776.

Ὡς ἔφατο κλαίοντα· ἐπὶ δ' ἔσενε δῆμος ἀπείρατος.
 Quis ulterius dubitet, quin *luxerint* Hectorem matres Iliades, potius quam *unxerint*? Illud enim ex ritu sollempni & historiae fide ductum: hoc & supervacuum, & nulli auctori memoratum. Elegantissimus scriptor Consolationis ad Liviam, v. 429.

V v

Hecto;

Postquam relictis moenibus rex procidit
Heu pervicacis ad pedes Achillei.

15 Setosa duris exuere pellibus
Laboriosi remiges Ulixei,
Volente Circa, membra: tunc mens & sonus

V. 17. CIRCE.

Re-

Hectora tot fratres, tot DEFLEVERE sorores,
Et pater, & conjux, Astryanaxque puer,
Et longaeva parens: tamen ille redemus ad ignes;
Nullaque per Stygias umbra renavit aquas.
Qui quidem locus vel solus sufficeret ad lectio-
nem nostram stabilendam. Accedat tamen Dictys
Cretensis IV, 1. Dein exorto quam maximo ulula-
tu, postrema funeri (Hectoris) peragunt, hinc femi-
nis cum Hecuba desistentibus, hinc reclamantibus Tro-
janis viris, & postremo sociorum gentibus. Quae per
dies decem concessa bellandi requie, ab ortu solis us-
que ad vesperam per Trojanos gesta, nusquam remis-
so lugendi officio. & Juvenalis X, 260.

Incolumi Troja Priamus venisset ad umbras
Assaraci magnis sollempnibus, Hectore funus
Portante, ac reliquis fratrum cervicibus, inter
Iliadum lacrimas; ut primos edere planctus
Cassandra inciperet, scissaque Polyxena palla.
Sic apud Virgilium in funere Polydori Aen. III,
65.

Stant circum Iliades crinem de more solutae,
id est, de more plangentium, ut recte Servius. Et
iterum in funere Pallantis XI, 37.

Circum omnis famulumque manus, Trojanaque
turba,

Et maestum Iliades crinem de more solutae.
Ubique, opinor, vides in funere sollempni matres
Iliades, non ad unctiones, sed ad luctus & planc-
tus & lacrimas advocari.

17. VOLENTE CIRCE] Disertissimus Janus
Broukhufius ad Propertii II, 7. sic reponit,

Volente CIRCA, membra: tunc mens & sonus;
idque, ut ait, ex optimo codice, quem saepe
laudat, Graeviano. Ego vero eundem codicem
jam nunc ante oculos habeo, & circa quidem ibi
extare video; sed ea illud a manu secunda est,
& post rasuram; ut vel primo conspectu apparet.
Olim autem circe fuisse, ut in aliis omnibus, quos
viderim codicibus, ex spatii angustia facile co-
gnoscas. Et vereor mehercle, ne a stolido quo-
dam interpolatum sit, qui circa membra sic acce-
perit; quasi si circa praepositio esset. Sed utcum-
que ceciderit haec suspicio; etiam caecus scopum
feriebat. Quippe jam olim Latina inflexione,

Volente Circa, scriptum hic fuisse, testis est locu-
ples Valerius Probus p. 1446. E nomina terminata
Graeca sunt, ut Danaë, Euterpe, Circe, Agaue.
In genitivo ES & in accusativo EN, hujus Danaës,
hanc Danaën. Ablativum enim, quia Graecum est,
non habent, & convertuntur. Sic ex E litera & facit,
& dicitur Circa; unde est illud Horatii, Volente Cir-
ca. Ergo Valerii auctoritate, qui tanto antiquior
est omnibus qui nunc extant Flacci codicibus, re-
cipimus CIRCA. Et sane observavi in Iambis,
Sermonibus, & Epistolis Latinas declinationes li-
bentius adhibere Nostrum; in Carminibus Grae-
cas. In illis Cretam, Helenae, Penelopam habes,
in his Creten, Helene, Penelopen. Quippe in illis
puram & nativam orationem sectatus est; in his
plus exotici nitoris & transmarinae elegantiae af-
fectavit. Circa itaque Latine nunc extulit; ut
Plautus in Epidico, Circam, Solis filiam. Sic &
apud Virgilium Aen. III, 386.

Inferni que lacus, Aeaëaque insula Circes,
omnes Pierii codices aut CIRCE ibi habebant,
aut CIRCAE. Quin & magnus Cujacius Observat.
XII, 18. se in veteribus Horatii codicibus Circa
invenisse testatur.

18. TUNC MENS ET SONUS RELATUS] Editio
Veneta princeps RELATUS; at altera cum Lo-
scheriana RELAPSUS, quod agnoscunt codices no-
stri Graevianus, & Reginensis, cum quinque al-
liis: & Plotius Grammaticus p. 2643. Semper fe-
re in hac voce variabant Librarii: ut Carm. IV,
13. Dilapsam in cineres facem: Leidensis codex
Delatam. & Serm. I, 10. v. 68.

Si foret hoc nostrum fato dilatus in aevum;
major pars membranarum dilapsus. In loco autem,
quem nunc tractamus, non permultum interest,
relatus legas, an relapsus. In eo dumtaxat diffe-
runt, quod relatus externa vi reductum significet,
relapsus ultro & sponte sua reversum. Atque hic
opinor sensus commodior est, & rei convenien-
tior. Simul enim ac Circe magicarum cantionum
vim aboleverat; extemplo pristina mens & vox &
figura sponte redierunt.

19. SATIS SUPERQUE POENARUM TIBI] Lego:
Dedi satis superque poenarum tibi, O

Amat

Relapsus, atque notus in voltus honor.
 Dedi satis superque poenarum tibi,
 20 Amata nautis multum & institoribus.
 Fugit juventas; & verecundus color
 Reliquit ora, pelle amicta lurida.

V. 18. RELATUS. 22. OSSA.

Tuis

Amata nautis multum & institoribus.

Sic oratio, quae prius languida & hiulca erat, novas vires novamque juncturam acquirit. Ita versu 46.

*Et tu, potes nam, solve me dementia:**O nec paternis obsoleta sordibus.*

Ideo autem (ut solent) omiserunt id Librarii; quia sine eo mensura versus plena & integra est.

22. RELIQUIT OSSA] Vide modo integrum locum; & miraberis fervile quorundam ingenium, qui melius pejus, jure injuria, quidvis defendunt, quod a magno auctore profectum credunt:

*Fugit juventas, & verecundus color**Reliquit ossa pelle amicta lurida.*

Quibus verbis olim offensus vir magnus Julius Scaliger, *Quis, inquit, dicat colorem reliquisse ossa? non igitur debuit dicere ossa amicta pelle, sed reliquisse pellem amicientem ossa.* Nihil hac censura justius clariusve dici potest. Sed quid hic nostri Interpretes? sunt qui rem callide dissimulant; & sicco pede sapienter transiliant: est qui Scaligerum cavillari hic dicat; & tandem exortus est, qui id ipsum, quod ille vituperat, in caelum ferat, & admirabile esse pronuntiet. En quo tandem pervenimus; ut miremur scilicet ea, quae nemo intelligit; imo quae probe intelligimus inepta esse, & falsa, & absurda. Quid enim? *Verecundus color* est rubor. Id quidem sine controversia est. *Rubor ergo reliquit ossa.* Qui pote, ut locum relinquat, ubi numquam fuit? quis *rubra ossa* vel fando audivit? Quod si stulte contendat quispiam, ossa vivi hominis rubere: at ossa hominis aegroti, qualem hic se describit Horatius, haud minus rubent, opinor, quam fani. *Andromache* apud Virgilium Aen. III. 307. conspecto derepente Aenea,

Dirigit visu in medio, calor ossa reliquit.
 & matri Euryali, Aen. IX, 475. audita filii sui morte,

subitus miserae calor ossa reliquit.

Recte quidem hoc: nam in consternatione & animi deliquio subitum frigus per ipsa ossa permanat, vitali calore totum corpus relinquente. *Calor* itaque tum *relinquit ossa*: sed scire velim, qua tandem animi corporisve affectione *color ossa* re-

linquat. Hic opinor moribus & Hippocrates omnes & Galenos effugit, solisque Aristarchis compertus est. Quid quod *verecundus color* non quivis rubor est, nec in qualibet parte corporis; sed proprius *genarum*. Nemo enim, cui sanum est facies, sanguinem, aut vulnus, aut nasum, aut supercilia, aut capillum, aut quidvis praeter *genas verecundo colore suffusum* dixerit. Quid ergo? an *rubor genarum reliquit ossa*? Hoccine admirari nos jubetis, ut a divino poeta prolatum? Quanto melius erat, & ab illo & a vobis tam foedam maculam absterfisse? quod quidem non ita magni negotii est: in aperto enim & facili posita est vera emendatio:

*Fugit juventas; & verecundus color**Reliquit ora, pelle amicta lurida.*

Ora, inquam, reliquit, non *ossa*; quippe in ore solo sedem & locum habet. Ovidius Epist. Phylidos.

Flava verecundus tinxerat ora rubor.

& Metamorph. I, 384.

Pulchra verecundo suffunditur ora rubore.

Seneca Hippolyto 376.

Non ora tingens nitida purpureus rubor.

Ergo queritur Horatius se Canidiae veneficii palidum & *luridum* factum esse, & ruborem pristinum *ora reliquisse*: ut plane Canace apud Ovidium Epist. XI.

Fugerat ore color: macies adduxerat artus:

& Camilla moribunda Aen. XI, 819.

*Labitur exsanguis, labuntur frigida leto**Lumina: purpureus quondam color ora reliquit.*

Ceterum codices Reginensis & Magdalensis, *AMICTUS*, & Bodleianus *AMICTAS*: quae nescio equidem quid sibi velint: alii ingeniosiores hic se exerceant. Ideo autem crediderim Librarios *ossa* hic interpolavisse; quia *ossa pelle regi & amiciri* vulgari dicto notissimum erat. Plautus Captivus I, 2.

Ossa atque pellis sum miser a macritudine.

Silius Ital. XIV.

*sanies immixta cruore**Expuitur, membrisque cutis tegit ossa peresis:*

Vv 2

Idem

Tuis capillus albus est odoribus.

Nullum a labore me reclinat otium.

25 Urguet diem nox, & dies noctem: neque est

Levare tenta spiritu praecordia.

Ergo negatum vincor ut credam miser,

Sabella pectus increpare carmina,

Caputque Marfa dissilire naenia.

Quid

Idem libro II.

jam lumina retro

Exeſis fugere genis; jam lurida ſola

Tecta cute, & venis male juncta tremantibus
offa

Extant, conſumtis viſu deformia membris.

Ora vero dici pelle amicta, duriusculum forte, aut certe novum iis videbatur. Atqui & ora & omnia corporis membra cute teguntur: & si ora pelle nudata bene dixeris; quidni itidem & pelle amicta?

24. NULLUM A LABORE] Graevianus cum duobus aliis,

Nullum a labore me reclinat otium.

ut Terentius Hecyra Prolog. II.

Ab studio, atque ab labore, atque arte musica,
& Noſter Carm. III, 17.

Aeli vetuſto nobilis ab Lamo.

Sed parvi intereſt: neque tantillam ob cauſam editiones convellendae ſunt.

30. O MARE ET TERRA, ARDEO] Acron & editus, & manuſcriptus ſic exhibet,

O mare, O terra, ardeo:

quod explicat ex illo Terentiano, *O caelum, O terra, O maria Neptuni.* Recte: nam longe vehementius quid ſonat O repetitum. Plinius Epist. I, 9. *O mare, o litus, verum ſecretumque uſuſum.*

33. VIRENS IN AETNA FLAMMA] Editiones veteres URENS, & major pars manuſcriptorum; ſane ex noſtris omnes, praeter Graevianum & Collegii Regii, qui VIRENS habent. *Virens* etiam in quibuſdam ex ſuis invenerunt Lambinus, Torrentius, Pulmannus, Cruquius & Giſanius. Equidem, ſi alterutrum ex hiſ neceſſario recipiendum eſſet, *virens* praetulerim. Quis enim *urens* absolute & intransitive dixit? Hoc quidem ſenſu ſine dubio *ardens* poſuiſſet, non *urens*. Sed eſto, ut *urens* idem ſit ac *ardens*: quae deinde ſententiae viſ & venuſtas erit? *flamma urens in ſervida Aetna*. Si *flamma*, ſi *ſervida*; mirum certe, ſi non *ureret*. Quid ergo attinebat tam iners, tam

redundans, tam invariatum epitheton infercire? At illud alterum *virens*, ſi nihil aliud, certe novam metaphoram orationi impertit: ideoque & plerisque interpretum placuit, & elegantiffimo Nic. Heinfio tam hic, quam ad Ovidii Faſt. VI, 234. Jam autem *flammam virentem* interpretantur *validam & inextinctam*: ferme ut *viridis ſeneſtus*, *virent genua*, γένυ χαλρόν. Sed haec exempla ad ſcopum non pertingunt. Non enim ſi *aetas*, translatione a vernis floribus ſumta, *virere* belle dicitur; idcirco etiam & *flamma*, quae toto genere diſpar eſt. Illa paulo validiora ſunt, *flos flammae*, πῦρ ἄνθος, *igne & flammis florere*, ex Lucetio I, 898.

Donec flammai fulſerunt flore coorto.

& IV, 451.

Bina lucernarum florentia lumina flammis.

& Statio Theb. II, 276.

arcano florentis igne Smaragdos.

Sed rogo vos, ſi de levi aliqua flamma aut lucernae, aut gemmae, aut ſomitae felici & audaci metaphora *florere* uſurpatur; an ideo de immani Aetnae incendio recte etiam procedet? An ſi auctor hic dixiſſet, *Florens in Aetna flamma*, propitiis auribus acciperetis? Vix crediderim; & tamen hoc magis illo veniam meretur: hoc enim, etſi in re plane diverſa, auctores ſuos habet; illud inductum proſuſ & inauditum. Nam quod Heinfius ad Ovidium *virens flamma* ex Martiali citat, in eo accuratiſſimum virum memoria feſellit. Ibi enim *aurum virens*, non *flamma* dicitur. Epigr. XII, 15.

Miratur Scythicas virentis auri.

Flammis Juppiter.

Tum autem, quod quidam de colore flammae Aetnae, utpote ex ſulfure & bitumine ortae, *virens* interpretatur, id levi manu refelli poteſt. Flamma enim in Aetna nullum colorem habet; neque ex Aetna prorumpens, *viridem*. Quid multa? ſi illud volunt, ut *virens* hic pro valida & numquam moriente flamma accipiatur; miror equi-

- 30 Quid amplius vis? ô mare, ô terra, ardeo,
Quantum neque atro delibutus Hercules
Nessi cruore, nec Sicana fervida
Furens in Aetna flamma. tua, donec cinis
Injuriolis aridus ventis ferar,
35 Calet venenis officina Colchicis.
Quae finis? aut quod me manet stipendium?

V. 30. MARE ET TERRA. 33. VIRENS. TU. 35. CALES.

Effa-

equidem, quod nulla fere mutatione non sic re-
posuerint,

nec Sicana fervida

VIVENS in Aetna flamma.

quod sane minime contemnendum esset, si libri
accederent: Sic Noster Carm. III, 21.

Vivaeque producent lucernae.

& Ovidius Fast. VI, 291.

Nec tu aliud Vestam, quam vivam intellige flam-
mam,

& Fast. IV, 553.

Inque foco pueri corpus vivente favilla

Obruit.

Severus in Aetna:

Proxima vivaces Aetnaei verticis ignes

Impia sollicitat Phlegraeis fabula castris.

Sed quid opus est conjecturis? cum ipsi codices
veram lectionem suppeditent, nempe ex Torren-
tianis aliquot, & Pulmanni unus, Berfmannique
alter;

O mare, o terra, ardeo

Quantum neque atro delibutus Hercules

Nessi cruore, nec Sicana fervida

FURENS in Aetna flamma.

Enimvero haec lectio omne aufert punctum: pul-
chram enim habet translationem ab humano affec-
tu; & simul, ut fieri hic oportet, ingentem
flammae vehementiam ostendit. Sic Virgilius
Aen. V, 622.

furit immixtis Volcanus habenis.

Transstra per & remos, & pietas abiecte puppes
& IV, 670.

flammaeque furentes

Culmina perque hominum volvantur perque deorum.
& Georg. III, 100.

Ut quondam in stipulis magnus sine viribus ignis

Incaustum furit.

& Aen. II, 759.

Illicet ignis edax summa ad fastigia vento

Voluitur: exsuperant flammae: furit aestus ad
auras.

Seneca Medea, 885.

Avidus per omnem regiae partem furit

Ignis.

& Herc. Oct. 1958.

cum plurimus

In caelum fureret flammae metus.

Sed praecipue amant hoc verbum poetarum, ubi de
Aetna, ut hic, loquuntur: sic Lucretius II, 593.

Eximius vero furit ignibus impetus Aetnae.

Severus in Aetna.

Aetnaei montis fremitus, animumque furentis;

Lucanus X, 447.

Non secus in Siculis fureret tua flamma cavernis;

Obstrueret summam si quis tibi, Mulciber, Aetnam,

Seneca Herc. Fur. 106.

acrior montem excoquat,

Quam qui caminis ignis Aetnaeis furit.

& Hippolyto, 190.

Opifex trifulci fulminis sensit deus,

Et qui furentes semper Aetnaeis jugis

Versat caminos.

& Herc. Oetaeo 285.

quis ignis tantus in caelum furit

Ardentis Aetnae?

Porro *furens*, initiali litera de more omiffa aut
minio notata, facile a Librariis mutabatur in *urens*,
aut *virens*.

35. CALES VENENIS] Expedi mihi, si potes,
hunc locum; & magnam gratiam a me inibis:

tu, donec cinis.

Injuriolis aridus ventis ferar,

Cales venenis officina Colchicis.

Tu, inquit, O Canidia, cales officina venenis Col-
chicis. Quid hoc? aut quo pertinet? Dicit forte
Porphyrius Scholiastes: *Ipsam mulierem officinam*
venenorum diserte dixit. Neque hilum praeterea
habent interpretes novi. Sed vereor, ne aliud
longe, ac illi existimant, his verbis, ut nunc
quidem extant, denotetur. Quippe (si sic legis)
Canidia ipsa sive corpus Canidiae erat officina ve-
nenorum, & corpus Canidiae calebat venenis. Se-

V. V. 3.

quitur

Effare: iussas cum fide poenas luam;
 Paratus expiare, seu poposceris
 Centum iuvenis, sive mendaci lyra
 40 Voles sonari: tu pudica, tu proba
 Perambulabis astra fidus aureum.
 Infamis Helenae Castor offensus vicem,
 Fraterque magni Castoris, victi prece,
 Ademta vati reddidere lumina.

V. 39. JUVENCOS. 42. VICE.

quitur ergo, ut ipsa Canidia veneficiis acta & fascinata fuerit, non ut Horatium fascinaverit. Qui enim calet officina venenis, sive qui calida officina venenorum est, is profecto non veneficus est, sed veneficia patitur. Qualem ipse se hic describit Horatius; nam calebat, & ardebat: fugerat color, incanuerant capilli; & praeterea pectus, caput, praecordia, & totum denique corpus dolebat; ut quasi officina seu domicilium venenorum dici potuerit: eodem plane jure, quo variis morbis affecti domicilia morborum vocantur Arnobio lib. VII. Nonne alios, ait, videmus ex illis domicilia esse morborum; extinctis luminibus, atque auribus obseratis, pedum carere processu, truncos sine manibus degere. Quare vide, ne non ita magna mutatione ad Horatium haec forte referenda sint, NUM, donec cinis

Injuriolis aridus ventis ferar,
 CALEO venenis officina Colchicis?

Sic, inquam, potius legerim, si cum Porphyrione officinam de homine interpretarer: sed mihi quidem dura & plebeia & Horatio indigna videtur metaphora; tantum abest, ut diserte dictum existimem. Quidni autem officinam accipiamus de loco, ubi omnis veneficiorum apparatus repositus erat? Qualia erant Medae illa penetralia. Valer. Flacc. VII, 327.

Utque procul magicis spirantia tecta venenis.
 Et saevae patuere fores; oblataque contra
 Omnia, quae Ponto, quae manibus eruit imis.

Appuleius Metam. III. de Pamphila saga: Apparatu solito instruit feralem OFFICINAM, omne genus aromatis, & ignorabiliter laminis literatis &c. Seneca Controvers. XXXIII. Volo mehercules nosse illud specum tuum, illam humanarum calamitatum officinam, illud infantium spoliarium. Ita Cicero officinam nequitiae, officinam falsorum chirographorum, Columella contemtiſſimorum vitiorum officinas dixit; sed de loco & domo, non de persona.

Ergo & hic officinam venenorum, non de ipsa Canidia, sed de ejus domo intelligendum est: atque eo magis, quod ea vero nomine Gratidia appellata officinam unguentariam Neapoli exercebat; si veteribus Scholiastis, ut sane est, fides habenda est. Jam vero, si hanc sententiam amplecteris, sic locus erit constituendus;

Furens in Aetna flamma. TUA, donec cinis
 Injuriolis aridus ventis ferar,

CALEO venenis officina Colchicis.

ubi in primo versu pes quartus erit Tribrachys; ut in versu XII.

Alitibus atque canibus homicidam Hectorem.
 & LXXIV.

Vectabor humeris tunc ego inimicis eques.

Et sententia quidem hac nihil clarius videtur: vera autem sit Horatii manus necne, penes alios judicium esto.

39. CENTUM JUVENCOS] Elegans est scriptura, quam codex Battelianus pro varia lectione suppeditat,

Paratus expiare, seu poposceris
 Centum JUVENCIS.

hoc est, seu poposceris expiari juvenis centum; ut Carm. I, 4. V. II.

Seu poscat agna, sive malis haedo,
 vide plura, quae ibi diximus.

40. VOLES SONARI] Codex Reginensis, & duo Bodleiani, & a prima manu Graevianus,
 sive mendaci lyra

Voles SONARE.

quod est, sive volas me sonare mendaci lyra, Tu pudica, tu proba.

42. OFFENSUS VICE] Odiosa est cacophonia in clausulis horum versuum,

Infamis Helenae Castor offensus vice,
 Fraterque magni Castoris, victi prece.

quod homoeoteuton, si bene eum novi, numquam auctor admisit. Et opportune quidem ab-

Et

solvit

- 45 Et tu (potes nam) solve me dementia,
 O nec paternis obsoleta fordibus,
 Neque in sepulcris pauperum prudens anus
 Novendialis dissipare pulveres.
 Tibi hospitale pectus, & purae manus;
 50 Tuusque venter Partumeius; & tuo
 Cruore rubros obstetrix pannos lavit,
 Utcumque fortis ex filis puerpera.

V. 50. PARTUMEIUS.

CA-

solvit eum ab hac culpa codex unus Torrentii, qui sic locum exhibet,

Infamis Helenae Castor offensus VICEM.

Noli dubitare, quin genuina sit haec lectio. Ita Livius VIII, 35. *Tribunos stupentes, & suam jam vicem anxios*: & XXVIII, 19. *Clamor undique ab sollicitis vicem imperatoris militibus sublatus*: & XXXIV, 32. *Remittimus hoc tibi, ne vicem nostram irascaris*: & XLIX, 3. *Sollicito consuli eorum vicem, quos paucos praemiseraat*. Curtius VII, 4. *Maestus, non suam vicem, sed propter ipsum periclitantium fratrum*: & VII, 41. *Rex non cupidine magis potiundi loci, quam vicem eorum, quos ad tam manifestum periculum miserat, sollicitus*.

43. FRATERQUE MAGNI CASTORIS] Vide modo illud epitheton,

Infamis Helenae Castor offensus vicem,

Fraterque magni Castoris.

Certe si historiam sequimur, legemus potius, *Fraterque MAGNUS Castoris*, vel, *Fraterque MAJOR*, ut Terent. Phorm. I, 2.

Senis nostri, Dave, fratrem majorem Chremem Nostri.

Quippe Pollux erat frater major Castoris; major & natu, & virtute. Sed Latini veteres etiam ipsam Pollucem nomine Castoris appellasse videntur.

50. TUUSQUE VENTER PARTUMEIUS] Nulla foedior sordes usquam Horatium inquinavit, quam hoc in loco; ubi ex malae notae codicibus *partumeius*, verbum ad ultimam Barbariam ablegandum, nobis obtrudunt. Quid autem est *venter partumeius*? Respondebunt tam lepidae mercis mangones, compositum esse a *partu* & *meiere*: qui tam facile scilicet & sine ullo nixu pariat, ut potius *meiere*, quam parturire videatur. Quid autem; quifquamne alius hac voce usus est? Non. An ad analogiae regulas formatum est? ne hoc quidem. Sunt tamen, qui *submeies* & *submeiulus*, id est,

qui in lectulo mingit (sic enim loquuntur) ex infima corruptae Latinitatis faece depromant. Praeclare vero comparatum est, si Flaccus ex Marcello Empirico Latine loqui discet. Sed ignoscendum fortassis esset tam plebeio & fordido vocabulo; siquid urbani & arguti sensus inde exurgeret. Jam autem id pro comperto est, auctorem hic, dum acerbissimis probris lacerare quaerit Canidiam, falsa tamen Ironia laudare eam videri. Ergo cum ait,

Tibi hospitale pectus, & purae manus,
 quae vera laudatio est; contrarium tamen vult intelligi. Et similiter, ubi statim addit,

Tuusque venter partumeius, & tuo

Cruore rubros obstetrix pannos lavit;
 re ipsa quidem innuit, partus sibi supposuisse; sed verbo tenus *vera* puerperia enixam esse dicit. Male igitur hic convenit spurcum illud *partumeius*, quod & re & verbo ipso contumelia, non laudatio est. Male quoque subjungit *cruore*, (quod & verum & non adeo facilem partum indicat) si *partumeius* Canidiae venter tam facile offas suas effunderet, quasi emitteret urinam. Revocanda igitur est antiqua & vera lectio,

Tuusque venter PARTUMEIUS, & tuo

Cruore rubros obstetrix pannos lavit:

quam solam agnoscunt Scholiafles uterque, & editiones priscoe ante Aldum, & omnes opinor membranae paullo vetustiores, ut Blandinae apud Cruquium, & ex nostris omnes praeter codicem & notae & aetatis sequioris Petrensem. Nam in Reginensi & Regiae Societatis a prima manu erat *Partumeius*, quod postea immutatum est ab insulsis correctoribus. Leidensis & editio Lofcheri *Partomeius*; Veneta 1490. *Patumeius*. Sed vera scriptura & pluribus codicibus confirmata, est *Partumeius*; nomen scilicet Canidiae filii. Ita Digest. XXVIII, 6, 92. *Partumeius* Androsthene *Partumeiam* Magnam *filiam* *Partumeii* Magni

- CANID. Quid obferatis auribus fundis preces?
 Non saxa nudis surdiora navitis
 55 Neptunus alto rundit hibernus salo.
 Inultus ut tu riseris Cotyttia
 Volgata, sacrum liberi Cupidinis?
 Et Esquilini pontifex veneficâ
 Inpune ut Urbem nomine inpleris meo?
 60 Quid proderat ditasse Pelignas anus,
 Velociusve miscuisse toxicum?
 Sed tardiora fata te votis manent:

v. 60. PRODERIT. 62. SI TARD.

Ingra-

gni ex asse haeredem instituerat, & ibidem XL, 7, 21. Pactumeius Clemens aiebat. Lampridius in Commodo c. 7. Interemit ex Consularibus Allium Fuscum — Pactuleium Magnum cum suis. Ubi recte eruditi interpretes Pactumeium reponunt; ut sane hic eodem errore Pactuleius praefert Torrentii codex. Gruterus in Inscriptionibus, DCCCXVI, 8. PACTUMEAIAE. CAMPANAE. & DCCCLXXXII, 7. PACTUMEAIAE. THEOPHILAE. DULCISSIMAE. Sententia autem est, *Pactumeius erat tuus venter, hoc est, verus filius, non suppositus; partus ventris tui*, ut exponit vetus Annotator Graevianus: & quidem ridiculum illud *Partumeius* a simili glossemate natum esse pro certo habendum est. *Venter* autem, sive *uterus*, pro infante, qui in ventre est, non inuitata bonis auctoribus locutio. Tacitus Annal. I, 59. *Arminium, supra instam violentiam, rapta uxor, subiectus seruitio uxoris uterus, recordem agebant*: & ibidem XV, 23. *Jam senatus uterum Poppaeae commendaverat diis*. Quintilianus Declam. CLXXVII. *illa igitur prior damnavit ventrem suum: victurus autem fuit ille, si ego adulteram non occidisssem*. Digest. XXXVII, 9. *Totiens autem mittitur in possessionem venter*. — *Si venter ab institutis exhaeredatus sit, a substitutis praeteritus*. — *Rationem non esse, cur venter repelli debeat*. — *Non in totum repelli uterus debet*. — *Solet mulier curatorem ventri petere*. & ibidem V, 5, 3. *Antiqui libero ventri ita prospexerunt, ut in tempus nascendi omnia ei jura integra reserarent*.

60, & 63. QUID PRODERIT DITASSE] Ita nunc vulgo editur hic locus;

Quid proderit ditasse Pelignas anus,
 Velociusve miscuisse toxicum,
 Si tardiora fata te votis manent?

Quae ad verba jam olim adnotavit Porphyrio, *fallere hic sensum*, & ambiguum esse, utrum ad Canidiam haec, an ad Horatium referenda sint. Concludit tamen, ad Horatium potius pertinere; ut sic sint intelligenda, *Quid tibi proderit, Horati, ditasse Pelignas anus*, ut te a meis incantationibus per potentiores incantationes liberarent? *aut quid proderit tibi miscuisse velocius toxicum*, quo poenas tibi a me irrogatas cita morte effugeres? Atque in hanc ejus sententiam omnis fere interpretum senatus pedibus accedit. Ego vero altera potius via insistendum existimo. Neque enim vel verbo indicavit Horatius in priore parte Carminis, se ab aliis veneficis antidota petiisse: neque vero par erat, ut qui vanitatem magicam tam false hic derideat, ad easdem artes se devolutum esse fateatur: multo minus mortem toxico sibi arcessere voluisse: id enim ipsius orationi plane repugnat. Omnibus enim precibus jam obsecraverat Canidiam, ut solveret se dementia, vitaeque spem & valetudinem sibi restitueret. Ergo de Canidia, non de Horatio, haec verba accipienda sunt: quae tamen prius emendare oportet. Quippe pro *proderit* veterrimus codex Leidensis, & non infimae notae Magdalensis PRODERAT clare exhibent: & pro *si tardiora*, editiones vetustae Venetae, Porphyrio Scholiastes, Torrentii aliquot codices ex optimis, Pulmanni unus Berfmannique alter, & a prima manu Reginensis noster, SED TARDIORA. Sic igitur totus locus refigendus videtur:

Quid PRODERAT ditasse Pelignas anus,
 Velociusve miscuisse toxicum?

SED TARDIORA fata te votis manent.
 Cujus haec demum erit sententia, & sic ex praecedentibus colligenda. *Inultus* ut tu sacra magica de-

Ingrata misero vita ducenda est, in hoc,
Novis ut usque suppetas laboribus.

65 Optat quietem Pelopis infidi pater,
Egens benignae Tantalus semper dapis;
Optat Prometheus obligatus aliti:
Optat supremo conlocare Sisyphus
In monte saxum: sed vetant leges Jovis.

70 Voles modo altis defilire turribus,
Modo ense pectus Norico recludere;
Frustraque vincla gutturi nectes tuo,

V. 64. DOLORIBUS. 65. INFIDUS. 72. INNECTES.

Fa-

deriseris, & impune me famoso carmine profcideris? Numquam a me, ne spera, hanc veniam impetrabis. Quid enim proderat mihi, etiam plurium sagarum auxilium magno pretio conciliaffe, aut velocius potentiusque toxicum tibi miscuisse; si nunc te inultum & impunitum dimitto? Noli tamen, quia velocius dixi, brevem vitae exitum sperare, qui cito te a tormentis eripiat. Vita enim tibi etiam invito producet; ut diutius crucieris. Nihil quidem hac sententia clarius aut simplicius. Quid proderat autem; ut Cicero III. in Verrem, Quid proderat tibi te expensum illis non tulisse? Seneca Praefat. in lib. III. Controvers. Uni illi proderat excusi: melius semper fortuna, quam cura de illo merebat. Salvianus De Gubernatione Dei lib. III. Quod si ita esset, quid proderat tamen unum a scelere desistere, & multos in sceleribus permanere? & alii saepe. Porro & plurium veneficorum opem sibi adscivisse Canidiam, patet ex Epodo quinto & Serm. II, 7. ubi ejus consciae Sagana, Veia, & Ariminenfis Folia nominantur.

64. SUPPETAS DOLORIBUS] Ita quidem editiones Venetae; sed Loscheriana LABORIBUS; cui accedunt Lambini codices aliquot, & vetus noster Leidensis. Utrumque probum est; sed illud potius hujus interpretamentum videtur, & ex spatio interlineari in versum irrepisse.

65. PELOPIS INFIDUS PATER] Iterum Editiones Venetae INFIDUS; contra Loscheriana INFIDI: quam tamen hic, ut & loco superiore, recentiores fere deseruerunt. Perperam. Nam, infidi etiam exhibent omnes fere aliorum codices, & nostri. In Reginensi quidem & Regiae Societatis, infidus nunc extat, sed altera lectione prius crasa. Soli id habent a prima manu Magda-

lenensis & Bodleianus. Revocanda igitur est prisca lectio, & pluribus testimoniis firmata,

Optat quietem Pelopis INFIDI pater,
Egens benignae Tantalus semper dapis.
Uterque quidem infidus, & pater & filius; ut Ovid. Amor. III, 12.

Proditor in medio Tantalus amne sitit.
Statius Theb. I, 246.

neque enim arcano de pectore fallax
Tantalus, & saevae periit injuria mensae.
Catullus de Nuptiis Pelei.

Troicaque obsidens longinquo moenia bello
Perjuri Pelopis vastabit tertius heres.

Sed hic potius filio donandum est epitheton: quia pater suum habet versu sequente. Qui poëtae sunt, hoc ex more & decore fieri facile agnoscent.

72. GUTTURI INNECTES TUO] Sic editiones veteres, & recentiorum pleraeque: sed bona pars codicum, ut ex nostris Graevianus & Galei cum quattuor aliis, NECTES: quae vera & genuina lectio est:

Frustraque vincla gutturi NECTES tuo.
Sic enim loquuntur boni scriptores neclere vincla gutturi; minime autem innectere vincla gutturi, sed (quod interpretibus nostris non animadversum est) innectere guttur vinclis. Noster Epist. I, 19.

Nec sponsae laqueum famoso carmine neclit.
Aufonius Epigr. XXIII.
Qui laqueum collo necltebat, repperit aurum.
Plinius Epist. IX, 28. Jam tibi compedes neclimus; quas perfringere nullo modo possis. Contra, Virgilius Aen. V, 510.

& vincula linea rupit,
Quis innexa pedem malo pendebat ab alto.
& V, 425. de caestibus loquens,

- Fastidiosa tristis aegrimonia.
 Vectabor humeris tunc ego inimicis eques;
 75 Meaeque terra cedit insolentiae.
 An quae movere cereas imagines,
 (Ut ipse nosti curiosus) & polo
 Deripere lunam vocibus possim meis,
 Possim crematos excitare mortuos,
 80 Desiderique temperare pocula;
 Plorem artis in te nil agentis exitum?

v. 78. & 79. POSSUM. 80. POCULUM.

Et paribus palmas amborum innexuit armis.
 & VIII, 60.

tum lactea colla

Auro innectuntur.

Ovid. Trist. V, 3.

Festaque odoratis innectunt tempora fertis
 Metam. X, 378.

laqueoque innectere fauces

Destinat.

& XI, 252.

Ignaram laqueis vinclaque innecte tenaci.

Claudian. II. Stilich. 374.

Barbara ferratis innectunt colla catenis.

& VI. Conf. Honorii 378.

Palladiaque comas innexus arundine Triton.

& II. de Raptu Proserp. 369.

Mutuaque alternis innectite colla lacertis.

Prudentius Peristephanon, X, 353.

Innexa crines vinculis regalibus.

& Psychom. 357.

his rigidas nodis innectier ulnas.

Vides, opinor, ad haec exempla dicendum omnino fuisse,

Frustraque vinclis guttur innectes tuum,
 non ut nunc circumfertur,

Frustraque vincla gutturi innectes tuo.

Haud enim temere sic positum invenies apud bonos scriptores. In unum duntaxat vel alterum locum incidi: ut Arnobii lib. III. p. 146. Edit. Heraldii; *Innectuntur*, ait, *cervicibus laquei*: verum hujus levis est auctoritas, & fortasse scripserat, *nectuntur*. Et Sillii Italici XI, 250.

huic aegedum (nam cur indigna feramus)

Magnanimo, miles, meritas innecte catenas.

Verum haec, opinor, haud Sillii locutio est, sed librariorum: sic enim corrigo,

Magnanimo, miles, meritas i, necte catenas.
 Sequitur enim mox versu 258.

At Decius, dum vincla ligant, Necte ocuis, inquit,
Nam sic Hannibalem docet intravisse, catenas.

Denique & Statii Theb. IV, 26.

Haeret amica manus: certant innectere collo
Brachia: manantesque oculos hinc oscula turbant,
Hinc magni caligo maris.

Sed & hic forte corrigendum:

Haeret amica manus, certatim nectere collo
Brachia.

78. & 79. VOCIBUS POSSUM MEIS, POSSUM CREMATOS] Legendum cum editionibus antiquis, & plerisque codicibus, nostris certe ad unum omnibus,

Deripere caelo vocibus POSSIM meis,
 POSSIM crematos excitare mortuos.

80. TEMPERARE POCULUM] Placet magis, quod in nostris Leidensi, Zulich. Reginensi, Magdalenensi, Bodleiano, Regiae Societatis, & pro varia lectione Petrensi invenimus,

Desiderique temperare POCULA.

Norat enim Canidia plura philtorum & potionum genera conficere: unde ipsa sic Varo minatur Epod. V. v. 73.

Non usitatis, Vare, potionibus

Ad me recurre.

Majus parabo, majus infundam tibi

Fastidienti poculum.

Ergo hic, ubi de arte & potentia sua gloriatur, pocula magis convenit. Tum & hoc pacto effugies odiosum homoeoteuton versus sequentis, poculum, exitum. Ceterum ex hoc metiri possis Interpretum diligentiam; qui nullam variationem in suis codicibus memorant: credo, quia poculum jam in omnibus editionibus receptum erat.